

Gendergevoelig budgetteren in de praktijk: OCMW Alken

Tina VANDERSMISSEN

promotor :

Prof. dr. Mieke VAN HAEGENDOREN

co-promotor :

De heer Tom KUPPENS

Woord vooraf

Deze eindverhandeling vormt het sluitstuk van mijn opleiding tot Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit van Hasselt. Het onderwerp: 'Gendergevoelig budgetteren in de praktijk: OCMW Alken' sluit perfect aan met mijn afstudeerrichting beleidsmanagement. De major beleidsmanagement behandelt onder meer verschillende vakken die over het overheidsbeleid gaan.

Bij de aanvang van deze eindverhandeling zou ik graag van de gelegenheid gebruik willen maken om een woord van dank te richten aan iedereen, die rechtstreeks of onrechtstreeks, heeft bijgedragen aan de realisatie van dit werkstuk. In de eerste plaats dank ik mijn promotor, Prof dr. M. Van Haegendoren, voor haar raadgevingen en kritische beschouwingen. Daarnaast wil ik mijn begeleider Tom Kuppens bedanken, eveneens voor zijn deskundige begeleiding, zijn opbouwende kritiek en suggesties.

Ten slotte ben ik mijn ouders zeer dankbaar, omdat zij mij in de mogelijkheid gesteld hebben mijn studies te voltooien. Zij gaven me de kans een diploma te behalen waar ik de rest van mijn leven op verder kan bouwen.

Samenvatting

Centraal in deze eindverhandeling staat de onderzoeksvraag: 'In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?' We onderzoeken de haalbaarheid omdat de mate van 'genderneutraliteit' van het overheidsbeleid in vraag wordt gesteld. We vragen ons af in hoeverre het overheidsbeleid rekening houdt met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen.

Het eerste deel van dit werkstuk is een weerslag van een grondige literatuurstudie met betrekking tot de verschillende werkwijzen en methoden voor een gendergevoelige budgetanalyse. Als eerste wordt in hoofdstuk 2 het begrip gendergevoelig budgetteren verhelderd. Beleidsbeslissingen die 'genderneutraal' lijken, kunnen toch een verschillend effect hebben op vrouwen en mannen, zelfs wanneer een dergelijk effect niet beoogd of voorzien werd. Om onbedoelde negatieve gevolgen te op te sporen en de kwaliteit en doeltreffendheid van het beleid te verbeteren, vindt een gendergevoelige budgetanalyse plaats. Vervolgens worden de verschillende methodologische benaderingen van een gendergevoelige budgetanalyse besproken. De 'driecategorieënbenadering' van Rhonda Sharp en het 'functional performance framework' van Diane Elson zijn hierbij veel gebruikte algemene benaderingen. Daarnaast geef ik een overzicht van de zeven mogelijke methodes voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren, die vooral een analyse van de overheidsuitgaven inhouden. In laatste instantie wordt in dit hoofdstuk nagegaan onder welke randvoorwaarden het overheidsbeleid een bijdrage kan leveren aan gendergelijkheid en hoe zich dat vertaalt in de toewijzing van de financiële middelen.

Het tweede deel van deze eindverhandeling bestaat uit een gevalstudie. In dit praktijkgericht voorbeeld worden de bevindingen van de literatuurstudie getoetst. In deze haalbaarheidsstudie is achteraf gekeken aan wie de middelen van het OCMW-beleid ten goede zijn gekomen. Ik vergelijk de uitgaven voor het personeel, de sociale dienst en enkele thuisdiensten met respectievelijk de gegevens over de begunstigden van het OCMW van Alken (% mannen/vrouwen). Diane Elson noemt dit 'gender-disaggregated public expenditure incidence analysis'. Adequate informatie en data gesegregeerd naar gender is essentieel voor het succes van gender budget analyse.

Ik start met de driecategorieënbenadering van Rhonda Sharp om de uitgaven van het OCMW onder te verdelen in drie verschillende categorieën van uitgaven, die al dan niet gendergelijkheid bevorderen. De analyse van het personeel situeert zich in de tweede categorie, de uitgaven ter bevordering van gendergelijkheid binnen de publieke tewerkstelling. Binnen deze categorie wordt ook aandacht besteed aan de verdeling van het overheidspersoneelsbestand over mannen en vrouwen. Het personeelsbestand van het

OCMW van Alken wordt gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van vrouwen, die ook de meeste deeltijdse functies invullen. Een positieve vaststelling is het feit dat het aantal vrouwen op gezichtsbepalende functies ook groot is.

Vervolgens bestudeer ik de uitgaven van de sociale dienst en de klusjes- en poetsdienst aan de hand van het functioneel kaderwerk van Diane Elson. Deze uitgaven behoren tot de laatste categorie van uitgaven, de resterende of 'mainstream' uitgaven. Dit zijn uitgaven die niet gericht zijn op een welbepaalde sekse of op het bevorderen van gendergelijkheid. We vertrekken in de gevalstudie van de hypthese dat vrouwen meer gebruik maken van de dienstverleningen van het OCMW dan mannen.

Onze hypthese geldt voor de rechthebbenden op maatschappelijke integratie. De overgrote meerderheid van de maatregelen van het recht op maatschappelijke integratie hebben te maken met het leefloon, een financiële tussenkomst. Daaruit blijkt dat de meeste leefloners alleenstaande vrouwen zijn of een gezin ten laste hebben. Voor de tewerkstellingsmaatregelen in functie van het leefloon daarentegen, domineren de mannen. Ook het aantal mannen die naar financiële tussenkomst vragen, is groter dan het aantal vrouwen. Uit de registratie blijkt dat de aanvragers vaak ouder dan vijftig jaar zijn.

Op welke manier de ongelijke verhoudingen tussen de gebruikers van de sociale dienst zich vertalen in de toewijzingen van de middelen, kan niet worden achterhaald omdat we over onvoldoende gegevens beschikken. We benaderen wel de toewijzing van het budget van de maatregelen voor het recht op maatschappelijke integratie via de man/vrouwverdeling. Of deze gelijke toewijzing van de financiële middelen aan mannen en vrouwen, zich ook in de realiteit zou voordoen, zijn we niet te weten gekomen. Het leefloonbedrag dat wordt uitgekeerd, is afhankelijk van de categorie (gezinsituatie) waartoe de leefloner behoort en zijn bestaansmiddelen. Aangezien de meeste alleenstaanden en alleestaande ouders vaak vrouwen zijn, kunnen we verwachten dat er meer leefloon aan vrouwen gespendeerd wordt dan aan mannen.

Tot slotte vergelijken we de uitgaven van de klusjes- en poetsdienst met de gegevens over de begunstigden. De thuisdiensten richten zich vooral op senioren en bejaarden. Het profiel van de gebruikers is een weerspiegeling van de oudere bevolking die uit meer vrouwen dan mannen bestaat. Het budget van de klusjesdienst valt niet te herleiden naar mannen en vrouwen omdat de prijs van een klusje afhankelijk is van het inkomen van de gebruiker, maar ook van het soort klusje dat voor hen wordt uitgevoerd. Het budget van de poetsdienst kan niet verdeeld worden naar het aantal mannen en vrouwen, vermits de prijs per uur voor de poetsdienst afhangt van het inkomen van de gebruikers. Bovendien zijn er geen gegevens

over het aantal uren poetsdienst per gebruiker, met als gevolg dat gendergevoelig budgetteren niet haalbaar is.

Het proces van gendergevoelig budgetteren toegepast in de praktijk, brengt de schaarste aan informatie en statistieken gesegregeerd naar gender aan het licht. Daarom is de toepassing in de praktijk veel moeilijker haalbaar dan uit de theorie blijkt, omdat uitsplitsing van gegevens naar mannen en vrouwen vaak niet mogelijk is.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1: PROBLEEMSTELLING.....	1
1.1 PRAKTIJKPROBLEEM	1
1.2 CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG EN DEELVRAGEN	3
1.3 ONDERZOEKSOPZET EN GEVOLGDE AANPAK.....	5
1.4 VEREISTE DOCUMENTEN EN INFORMATIE	7
HOOFDSTUK 2: WAT IS GENDERGEVOELIG BUDGETTEREN?	9
2.1 BASISBEGRIPPEN.....	9
2.1.1 <i>Geslacht en gender</i>	9
2.1.2 <i>Gender equality of gender equity?</i>	10
2.1.3 <i>Gender mainstreaming</i>	11
2.2 WAT IS GENDERGEVOELIG BUDGETTEREN?	12
2.2.1 <i>Welke argumenten pleiten voor gendergevoelig budgetteren?</i>	14
2.2.2 <i>Positieve macro-economische neveneffecten van gendergevoelig budgetteren</i>	16
2.2.3 <i>Beperkingen van de klassieke economische theorieën en de zorg economie</i>	18
2.2.4 <i>Op welke wijze kan een gendergevoelige budgetanalyse uitgevoerd worden?</i>	19
2.2.5 <i>Welke methoden bestaan er voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren?</i>	21
2.2.6 <i>Randvoorwaarden van gendergevoelig budgetteren</i>	26
HOOFDSTUK 3: HET OCMW	27
3.1 HET OCMW: ALGEMEEN	27
3.1.1 <i>Welke rol speelt het budget in het overheidsbeleid?</i>	27
3.1.2 <i>Het OCMW-budget</i>	28
3.1.3 <i>Het beleidsterrein van het OCMW</i>	29
3.1.4 <i>Doel en taken van OCMW's</i>	30
3.2 WAARUIT BESTAAT DE DIENSTVERLENING VAN HET OCMW VAN ALKEN?	32
HOOFDSTUK 4: HAALBAARHEIDSTUDIE: GENDERGEVOELIG BUDGETTEREN IN DE PRAKTIJK- OCMW ALKEN	36
4.1 ONDERZOEKSOPZET ROND DE GEVALSTUDIE	36
4.2 TOEPASSING: HET PERSONEEL	41
4.2.1 <i>Besluit</i>	44
4.3 TOEPASSING: DE SOCIALE DIENST	45
4.3.1 <i>Hoeveel geld is uitgegeven aan de sociale dienst?</i>	45
4.3.2 <i>Aan welke activiteiten is het geld toegewezen?</i>	46
4.3.3 <i>Welke gevolgen hebben de activiteiten van de sociale dienst?</i>	46
4.3.4 <i>Recht op maatschappelijke integratie - het leefloon</i>	50
4.4 TOEPASSING: DE KLUSJESDIENST EN DE POETSDIENST.....	55
4.4.1 <i>De klusjesdienst</i>	56
4.4.2 <i>De poetsdienst</i>	58
4.4.3 <i>Besluit</i>	59
4.5 ALGEMEEN BESLUIT	60
HOOFDSTUK 5: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	63
LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN.....	66
LIJST VAN TABELLEN	70
BIJLAGEN	71

HOOFDSTUK 1: PROBLEEMSTELLING

1.1 Praktijkprobleem

Het overheidsbeleid wordt vaak 'sekseneutraal' voorgesteld. Deze 'sekseneutraliteit' is echter een illusie. *'The way in which the National Budget is usually formulated ignores the different, socially determined roles, responsibilities, and capabilities of men and women.'* (Elson D., 1999: 3)

De socio-culturele constructie 'gender' heeft tot gevolg dat mannen en vrouwen een verschillende plaats innemen in de samenleving. *'These differences are generally structured in such a way as to leave women in an unequal position in relation to the men in their community, with less economic, social and political power.'* (Elson D., 1999: 3) Mannen en vrouwen hebben verschillende behoeften, taken en tijdsgebruik, wat ertoe kan leiden dat mannen en vrouwen met een verschillende intensiteit gebruik maken van de overheidsdiensten. (Holvoet N., 2003: 1) 'Genderneutrale' budgetten kunnen dus een verschillende impact hebben op mannen en vrouwen, wat de reeds bestaande genderkloof nog verder vergroot.

Er bestaat 'genderblindheid' in het conceptuele kader en de statistieken die gebruikt worden om nationale begrotingen voor te bereiden (Waring, 1989; Cagatay, Elson en Grown 1995). Hierdoor wordt er in de begrotingen geen rekening gehouden met:

- de bijdrage van vrouwen tot de macro-economie, die onderschat is, door vertekende markten en onvolledige statistieken;
- een onbetaalde economie, die vooral uit vrouwen bestaat en waar zij vooral al het meeste werk verrichten voor het zorgen en handhaven van de arbeidskrachten en het sociale kader en kapitaal, wat vitale diensten zijn voor de betaalde economie; en
- de parameters van de gezamenlijke productie, sparen, investeringen, import en export in de betaalde economie, die gevoelig kunnen zijn aan verschillende patronen van genderrelaties en genderherverdeling van middelen.

Het zogezegde genderneutrale overheidsbeleid komt in de praktijk dus zelden voor. Welke zijn de gevolgen van 'genderblindheid' in de toepassing van het beleid? (Elson D., 1999: 3)

- Allereerst is het in strijd met de doelen van gendergelijkheid, wat resulteert in sociale onrechtvaardigheid.

- Ten tweede wordt het voor het beleid ook moeilijker een positieve invloed uit te oefenen op de economische groei en menselijke ontwikkeling in de samenleving.
- Ten slotte zorgen de extra directe en indirecte kosten van 'genderblindheid' voor een lager economisch rendement doordat het beleid niet op de meest efficiënte en doeltreffende manier wordt uitgevoerd. Voorbeelden van die extra kosten zijn: minder output, minder ontwikkeling van de capaciteiten van mensen, minder ontspanning en lager welzijn voor de mensen. (Elson D., 1999:13)

De integratie van de genderinvalshoek in het beleid noemen we 'gender mainstreaming'. De definitie die de Raad van Europa hanteert is de volgende: *'Het (re)organiseren, verbeteren, ontwikkelen en evalueren van beleidsprocessen, op zo'n manier dat een perspectief van gendergelijkheid wordt ingebouwd in al het beleid op alle niveaus en in alle fasen, door de actoren die normaal dat beleid maken.'* (Raad van Europa, 1998)

Dit wil zeggen een structurele verandering van het beleidsproces. *'Beleidsmakers worden uitgenodigd met een kritische blik te kijken naar hun beleid, zoals naar de probleemdefinitie en de formulering van hun doelgroepen.'* (www.E-Quality.nl) De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij alle overheden en alle actoren betrokken bij het beleid. 'Mainstreaming' verbetert de kwaliteit en effectiviteit van het overheidsbeleid. *'Immers, door rekening te houden met verscheidenheid naar sekse sluit het beleid beter aan bij de doelgroep en wint het aan effectiviteit.'* (Directie Coördinatie Emancipatiebeleid, 2003: 5) Bovendien bevordert deze strategie de emancipatie. Deze 'seksgedifferentieerde benadering' wordt ondersteund en erkend door de Europese Unie, die er een politieke prioriteit van heeft gemaakt voor al haar lidstaten.

'Gendergevoelig budgetteren van de overheidsuitgaven en - inkomsten ' is één van de instrumenten om 'gender mainstreaming' in het beleid toe te passen. Het hoofddoel van dit beleidsinstrument is te onderzoeken of de publieke bestedingen op een gelijkwaardige wijze zijn toegewezen aan mannen en vrouwen en op die manier gendergelijkheid bevorderen. Dit gebeurt door het nauwkeurig onderzoeken van de bestedingen, activiteiten, resultaten en uitwerking van het overheidsbudget. *'Budgetanalyse is een eerste stap die uiteindelijk moet leiden tot het aanpassen van het budget zodat de bestaande ongelijkheden kunnen bijgesteld worden en nieuwe scheefgroei vermeden kan worden.'* (Holvoet N., 2004)

In de begroting bepaalt de overheid hoeveel ze gaat uitgeven (bestedingen) en het inkomen dat men verzamelt door belastingen (opbrengsten), wat nodig is om de bestedingen te financieren. Een 'gendergevoelig budget' tracht de gevolgen van de allocatie aan het licht te brengen en is gebaseerd op de veronderstelling dat de 'gelijkwaardige' verdeling tussen mannen en vrouwen een belangrijk objectief is.

De 'Convention on the Elimination of the Discrimination against Women' (CEDAW) en de slottekst van de Vierde Wereldvrouwenconferentie in Peking (1995) heeft ertoe geleid dat gender budget analyse (GBA) steeds meer gebruikt wordt. Inmiddels is het in veertig landen, waaronder ook in België, in meer of mindere mate geïntegreerd in het beleidsproces. Zowel in ontwikkelingslanden als in geïndustrialiseerde landen blijken er immers ongelijkheden te bestaan in de verdeling van uitgaven en inkomsten tussen mannen en vrouwen. De meeste overheden hebben via internationale verdragen zich ertoe verbonden om aan gendergelijkheid te werken en hun beloften na te komen.

1.2 Centrale onderzoeksvraag en deelvragen

Uit de bovenstaande situering van het praktijkprobleem, stellen we de 'genderneutraliteit' van het budgettaire overheidsbeleid in vraag. Gendergevoelig budgetteren maakt het mogelijk om de maatregelen van een bepaald beleid te identificeren die voordeliger zijn voor mannen dan voor vrouwen en omgekeerd, en vooral de maatregelen op te sporen die de ongelijkheden tussen de geslachten kunnen beperken of juist nog versterken. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

- **In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?**

We toetsen de haalbaarheid omdat een geslaagde toepassing van gendergevoelig budgetteren afhankelijk is, van in welke mate het beleid al dan niet rekening houdt met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen.

Vooraleer we overgaan tot de toepassing van gendergevoelig budgetteren in de praktijk, is het belangrijk dat we weten op welke manieren het overheidsbeleid kan rekening houden met genderverschillen tussen mannen en vrouwen. Via een grondige literatuurstudie in hoofdstuk 2 verhelder ik gendergevoelig budgetteren. De volgende deelvragen maken het mogelijk het literatuuronderzoek op een gestructureerde wijze te voeren.

- Wat is gendergevoelig budgetteren?
- Op welke wijze kan een gendergevoelige budgetanalyse uitgevoerd worden?
- Welke methoden bestaan er voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren?

Als het beleid rekening houdt met de genderverschillen en er iets aan doet, verbetert de efficiëntie en de kwaliteit van het gevoerde beleid. Ook op macro-economisch niveau kan

gendergevoelig budgetteren een positieve invloed uitoefenen op de economische groei en de ontwikkeling van de menselijke capaciteiten in de maatschappij. Dit verantwoordt de volgende deelvraag in de literatuurstudie:

- Welke zijn de positieve macro-economische neveneffecten van gendergevoelig budgetteren?

De laatste deelvraag in de literatuurstudie handelt over de randvoorwaarden van een gendergevoelige budgetanalyse die noodzakelijk zijn voor de succesvolle toepassing ervan.

- Welke zijn de randvoorwaarden voor een succesvolle toepassing van gendergevoelige budgettering?

In de tweede fase van dit onderzoek, een praktijkgerichte gevalstudie toegepast op het OCMW van Alken, toets ik de haalbaarheid van de centrale onderzoeksvraag. Als eerste ga ik na of er sprake is van eventuele genderverschillen bij het personeelsbestand van het OCMW.

1. Het personeel:

- Is er sprake van genderverschillen bij het personeelsbestand van het OCMW?

Om tot een antwoord te komen op de centrale onderzoeksvraag, dienen onderstaande deelvragen beantwoord te worden, achtereenvolgens toegepast op de sociale dienst en enkele thuisdiensten. De uitkomsten van de deelvragen bepalen in welke mate gendergevoelig budgetteren al dan niet haalbaar is.

2. De sociale dienst:

- Welke gegevens zijn nodig voor een gendergevoelige budgetanalyse toegepast op de sociale dienst?
- Welke gegevens zijn beschikbaar en toegankelijk van de sociale dienst?

Als gendergevoelig budgetteren haalbaar is, kunnen we besluiten wat de effecten van de aangeboden dienstverleningen van de sociale dienst zijn, namelijk of OCMW-beleid de genderongelijkheid tussen mannen en vrouwen versterkt of niet. De analyse heeft vooral betrekking op de financiële dienstverleningen van de sociale dienst.

3. Enkele thuisdiensten:

- Welke gegevens zijn nodig voor een gendergevoelige budgetanalyse toegepast op de klusjes- en poetsdienst?
- Welke gegevens zijn beschikbaar en toegankelijk van de klusjes- en poetsdienst?

Als gendergevoelig budgetteren haalbaar is, kunnen we besluiten wat het effect van de aangeboden dienstverlening van de klusjes- en poetsdienst is, namelijk of OCMW-beleid de genderongelijkheid tussen mannen en vrouwen versterkt of niet.

1.3 Onderzoeksopzet en gevolgde aanpak

Deze verhandeling beoogde enerzijds een theoriegericht onderzoek omdat ik de stand van zaken met betrekking tot de methoden bestudeerde en anderzijds een praktijkgericht onderzoek omdat ik de haalbaarheid van gendergevoelig budgetteren toetste. Het uitvoeren van een grondige literatuurstudie was de meest aangewezen strategie wat betreft het theoriegericht deel . Wat het praktijkgericht deel betreft, voerde ik een gevalstudie uit door het toepassen van de opgedane inzichten uit de literatuurstudie.

De toepassing van een literatuurstudie in het onderzoek leek mij de beste strategie omdat ik vrij weinig van dit onderzoeksterrein wist. Bovendien was het een vrij nieuw onderzoeksterrein en bevond het zich nog onder verkenning. Een vrij uitgebreid onderzoek naar publicaties gebeurde via het internet met standaardzoekmachines zoals google scholar, specifieke bibliografische databanken (Econlit, EBSCOhost, Toc-premier) en de e-bronnen van de bibliotheek van de Universiteit van Hasselt. Bepaalde grote organisatie zoals het Institute of Development Studies in Brighton (BRIDGE) , OECD, APRODEV, UNIFEM en The Commonwealth Secretariat verschaften belangrijke bronnen van literatuur. Aan de hand van de doorzochte literatuur, maakte ik een synthese van de literatuur door het kritisch schiften en weerhouden van relevante data en ideeën.

Vervolgens werkte ik een concrete case uit, door een genderanalyse van de overheidsuitgaven voor de 'sociale voorzieningen' en begunstigden ervan te vergelijken. De analyse werd op lokaal niveau uitgevoerd en vond plaats in de evaluatiefase van de budgetcyclus (ex-post analyse).

Oorspronkelijk was het de bedoeling een gendergevoelige budgetanalyse uit te voeren op de gemeentebegroting van Alken. Alken is de gemeente waar ik woon. Het leek niet

doeltreffend om het geslacht systematisch mee te nemen in de financieringssystematiek van de gemeente. Alle uitgaven zouden dan moeten toegerekend worden aan mannen en vrouwen: voor parkeerpaaltjes en groenvoorziening is dit niet zo interessant. Daarom koos ik enkele begrotingsposten uit de gemeentebegroting, die interessanter zijn voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren. Ik besloot de analyse te richten op de 'sociale voorzieningen' omdat die geassocieerd kunnen worden als een gendergevoelige materie, waardoor de oefening in gendervoelige budgetanalyse mogelijk beter kon toegepast worden dan in andere materies.

Uit het gesprek met de gemeenteontvanger, *Giséle Croes*, bleek dat bij de opstelling en aanpassing van de gemeentelijke begroting op geen enkele manier wordt rekening gehouden met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen. Bovendien waren er geen gegevens gesegregeerd naar gender beschikbaar. Daarom voerde ik uiteindelijk een gendergevoelige budgetanalyse uit op de OCMW-begroting van Alken. De begroting van het OCMW is beter hanteerbaar omdat ze minder omvangrijk is dan die van de gemeente. Daarnaast behoort het OCMW tot de zachte welzijnssector en die wordt in grotere mate geassocieerd met 'vrouwen' en 'gender'.

Voor ik van start kon gaan met de gevalstudie, bespreek ik kort in hoofdstuk 3 welke rol het budget vervult in het overheidsbeleid. Daarna licht ik de verschillende delen van het OCMW-budget toe. Vervolgens leg ik uit waarom we ervan uitgaan dat vrouwen meer gebruik maken van de sociale voorzieningen dan mannen. Als laatste beschrijf ik kort de aangeboden dienstverleningen van het OCMW van Alken.

Als eerste ging ik in de gevalstudie na, of er sprake is van eventuele genderverschillen bij het personeelsbestand van het OCMW van Alken. Daarna analyseerde ik de activiteiten van de sociale dienst en enkele thuisdiensten: de klusjesdienst en de poetsdienst. Deze keuze is gebaseerd op het feit dat ze alle drie tot hetzelfde activiteitencentrum 832 behoren in het exploitatiebudget¹. Dit activiteitencentrum gaat over de functie van 'maatschappelijke dienstverlening' van het OCMW. Bovendien is de sociale dienst de grootste dienst van het OCMW.

Op welke manier ik een gendergevoelige budgetanalyse zou toepassen op het OCMW van Alken was geen evidente vraag. Er bestaat immers nergens een uniform model van hoe een project van gendergevoelig budgetteren er moet uitzien. In de literatuurstudie besprak ik de instrumentarium om de gendergevoeligheid van het beleid kritisch te belichten. De meest gebruikte algemene benaderingen zijn deze van Debbie Budlender en Rhonda Sharp (de

---

¹ Lijst met analytische rekeningen activiteitencentrum/subanalytische codeaanrekeningen over 12 maanden

zogenaamde 'driecategorieënbenadering') en Diane Elson ('functional performance framework'). Inzake het instrumentarium is dat van UNIFEM het best gekende en meest toegepaste (opsplitsing in zeven methodes), die ontwikkeld zijn door Diane Elson.

In de gevalstudie combineerde ik beide benaderingen. In de begroting van het OCMW spoorde ik de drie verschillende categorieën van bestedingen op en legde ik hun effecten uit, die al dan niet gendergelijkheid bevorderden.

Het UNIFEM-instrumentarium en de benadering van Elson richten zich hoofdzakelijk op de analyse van de derde categorie van uitgaven. Deze categorie vergde een meer omvattend en diepgaand onderzoek dan de anderen omdat deze uitgaven niet als 'seksistisch' worden waargenomen. Daarom was het van belang dit deel van uitgaven in termen van het geslacht te analyseren.

Het instrumentarium dat gebruikt werd om bepaalde uitgavenposten uit de begroting van het OCMW te analyseren vanuit een genderperspectief, diende enerzijds om de mate van genderneutraliteit van het budgettaire beleid van het OCMW te achterhalen en anderzijds een aanzet te bieden om te evolueren naar een gendergevoelige manier van budgetteren.

De uiteindelijke doelstelling van gendergevoelig budgetteren is het budget en de onderliggende budgettaire processen wijzigen. Aangezien dit onderzoek buiten de overheid plaats vindt, formuleer ik in hoofdstuk 5 aanbevelingen voor mogelijke aanpassingen in het budgetbeleid van het OCMW van Alken.

1.4 Vereiste documenten en informatie

- De gemeenteontvanger, *Giséle Croes*

Zij beheert de gemeentelijke financiën en verschaft meer uitleg bij de verschillende begrotingsposten van de sociale voorzieningen uit de gemeentelijke begroting van Alken. Uit het gesprek met haar, werd het me duidelijk dat bij de opstelling van de begroting, geen rekening wordt gehouden met de genderverschillen tussen mannen en vrouwen.

- De OCMW-secretaris, *Ernest Debock*

De secretaris woont zonder stemrecht de vergaderingen bij van de Raad en het Vast Bureau, maakt het verslag en informeert de Raad over de geldende rechtsregels. Hij is personeelsverantwoordelijke maar staat onder de voorzitter, de Raad en het Vast Bureau. Hij

tekent samen met de voorzitter alle uitgaande brieven.

Hij bezorgde me de verschillende budgetten en de meerjarenplanning van het OCMW van Alken. Hij maakt elk jaar het voorontwerp van het meerjarenplan, de budgetten en de budgetwijzigingen en daarom stelde ik hem ook de vraag of er bij de opstelling van de begroting op de één of andere manier rekening wordt gehouden met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen. Daarnaast is hij ook hoofd van het personeel van het OCMW en hielp hij mij aan informatie over het personeel.

- Het diensthoofd van de sociale dienst, *Valère Philippaerts*

De sociale dienst telt vier maatschappelijke werkers, waarvan meneer Philippaerts het hoofd is. Hij bezorgde me de jaarverslagen van het OCMW van 2003, 2004 en 2005. Daarnaast heeft hij me ook uitleg gegeven bij bepaalde problemen, die ik ben tegengekomen bij de toepassing in de gevalstudie.

- De Gewestelijke ontvanger, *Nadine Dethier*

De ontvanger int de gelden van het OCMW en doet de betalingen die door de Raad zijn goedgekeurd. Zij was de persoon, die me het grootboek der uitgaven zou bezorgen. Maar wegens de aangehaalde redenen in hoofdstuk 4, bleek dit niet mogelijk te zijn. Daarom gaf ze mij een lijst van analytische rekeningen per activiteitscentrum/subanalytische codeaanrekeningen. Ik kon met mijn vragen, over bepaalde analytische rekeningen in het budget, bij haar terecht.

- De verantwoordelijke maatschappelijke assistente voor de thuisdiensten, *Jill Bamps*

Met haar heb ik een gesprek gehad over de gebruikers van de thuisdiensten en hoe de registratie ervan gebeurt. Zij gaf me ook lijsten van actieve deelname voor de poetsdienst en de dienst warme maaltijdenbedeling, om de registratie van de gebruikers aan te tonen.

HOOFDSTUK 2: WAT IS GENDERGEVOELIG BUDGETTEREN?

2.1 Basisbegrippen

In het volgende deel leg ik enkele belangrijke begrippen uit, die geassocieerd worden met gendergevoelig budgetteren. Ten eerste licht ik de oorzaken toe, waarom mannen en vrouwen niet altijd gelijkwaardige kansen krijgen in het leven. Daarna definieer ik het begrip 'gendergelijkheid'. Als laatste komt het gendermainstreamingsproces aan bod.

2.1.1 *Geslacht en gender*

De bestaande verschillen tussen mannen en vrouwen zijn van biologische en sociale aard. 'Geslacht' verwijst naar de biologische verschillen tussen vrouwen en mannen. Deze verschillen zijn universeel. 'Gender' verwijst naar de sociale verschillen tussen vrouwen en mannen. Deze verschillen zijn het resultaat van een socialisatieproces. Dat wil zeggen dat ze zijn aangeleerd, mettertijd kunnen veranderen en sterk variëren van de ene cultuur tot de andere. *'It also recognises gender inequality as the outcome of social processes, which can be challenged, rather than as a biological given.'* (Baden en Reeves, 2000: 8)

Het fundamentele probleem gaat niet over het verschil tussen mannen en vrouwen op zich, maar wel over het verschil in waardering die de 'genderrol' (de vrouwelijke of de mannelijke) krijgt. Onze samenleving is gebaseerd op een impliciet waardesysteem die 'de man' als norm heeft genomen. De hogere waardering voor 'mannelijkheid' in onze maatschappij resulteert in ongelijke machtsverhoudingen tussen de twee groepen. Deze ongelijke machtsrelaties brengen met zich mee dat vrouwen en mannen een verschillende toegang en controle over middelen hebben. Hierdoor krijgen vrouwen niet gelijkwaardige ontwikkelingscapaciteiten als mannen. (Baden en Reeves, 2000: 7)

Het genderverschil is een structureel verschil dat de gehele bevolking raakt. Vrouwen of mannen mogen binnen vergelijkbare groepen niet als buitengewone groep worden behandeld. *'Het gender kan verschillen en kwetsbaarheden op grond van andere structurele verschillen, zoals ras/etnische afkomst, sociale klasse, leeftijd, handicaps, seksuele voorkeur enzovoort, beïnvloeden en in vele gevallen zelfs versterken.'* (Europese Commissie, 1999 : 1)

Het beleid dat genderneutraal lijkt, kan bij nadere beschouwing verschillende gevolgen hebben voor vrouwen en mannen. We treffen immers wezenlijke verschillen in het leven van

vrouwen en mannen aan op de meeste beleidsterreinen. Bijvoorbeeld in de zorgsector werken veel meer vrouwen dan mannen.

Een beleid dat uitgaat van de genderbenadering houdt rekening met de culturele verschillen tussen mannen en vrouwen en de ongelijkheden die het gevolg zijn van oude rolpatronen en de stereotyperingen, door de oorzaken van de ongelijkheden tussen de geslachten te op te sporen en weg te werken.

2.1.2 *Gender equality of gender equity?*

'Gelijkheid van mannen en vrouwen bevat twee componenten, namelijk gelijke kansen als input en gelijke behandeling of resultaten als output.' (Vrouwenraad, 2003: 13). Met andere woorden wat is het verschil tussen 'gender equality' en 'gender equity'?

'Gelijkheidsideologieën' achten de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen niet van wezenlijk belang, dan wel overbrugbaar. (Butter M.E., 1997: 11). Zij ontkennen verschillen in feitelijke positie en mogelijkheden tussen mannen en vrouwen. *'Gender equality denotes women having the same opportunities in life as men, including the ability to participate in the public sphere.'* (Reeves en Baden, 2000: 10) De 'gender equality' benadering gaat ervan uit dat vrouwen dezelfde kansen in het leven krijgen als mannen, met inbegrip van de capaciteit om aan het openbare leven deel te nemen. Deze formele gelijkheid verzekert echter niet noodzakelijk gelijkheid van resultaten want de vooruitgang van de status van vrouwen wordt afgemeten aan een mannelijke norm. Men erkent niet dat de vrouwelijke realiteit en ervaring verschillend is aan die van mannen.

'Ongelijkheidsideologieën' achten biologische verschillen tussen mannen en vrouwen belangrijk en streven naar een inrichting van de maatschappij die rekening houdt met de verschillende behoeften van mannen en vrouwen (Butter M.E., 1997: 11). De 'gender equity' benadering sluit hierbij aan: *'Gender equity denotes the equivalence in life outcomes for women and men, recognising their different needs and interests, and requiring a redistribution of power and resources.'* (Reeves en Baden, 2000: 10) Deze benadering wijst op de gelijkheid van resultaten voor mannen en vrouwen. *'This implies recognising different needs, preferences and interests, which affect the way women and men benefit from the same policy.'* (Reeves en Baden, 2000: 10) Deze benadering erkent het feit dat vrouwen en mannen verschillende behoeften en belangen hebben, waardoor een adequate verdeling van macht en middelen is vereist.

Een combinatie van beide benaderingen is nodig om tot 'gendergelijkheid' te komen. '*Onder gendergelijkheid wordt verstaan dat alle mensen vrij zijn hun persoonlijke capaciteiten te ontwikkelen en keuzes te maken zonder enige beperking op grond van rolpatronen voor vrouwen en mannen, en dat de verschillende gedragingen, aspiraties en behoeften van mannen en vrouwen gelijkelijk worden gewaardeerd en erkend.*' (Europese Commissie, 1999: 3)

2.1.3. Gender mainstreaming

'Mainstreaming' staat voor het integreren van gender in alle aspecten van een organisatie en haar werking. Een commissie van experts van de Raad van Europa, onder voorzitterschap van Mieke Verloo (Universiteit Nijmegen) leverde in een invloedrijk rapport uit 1998 een bruikbare definitie: mainstreaming is '*de (re)organisatie, verbetering, ontwikkeling en evaluatie van beleidsprocessen op zodanige wijze dat het gender-perspectief in alle beleidsaspecten op alle niveaus en in alle stadia is ingebed door de actoren, die normaal zijn betrokken bij beleidsvoering.*' (Raad van Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, 2005: 141)

Mainstreaming is een instrument om gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bereiken. 'Hiervoor is het vereist dat de belangen van vrouwen en mannen worden ingebed in het bestaande beleid en de programma's, met de focus op de bestaande institutionele procedures die zich moeten aanpassen om dit te kunnen bereiken.' (Reeves en Baden, 2000: 12)

Volgens de mededeling van de Commissie over mainstreaming gaat het er bij mainstreaming over om 'de stimulansen ter bevordering van gelijke kansen niet te beperken tot de toepassing van specifieke maatregelen' maar 'met het oog op gelijke kansen, het geheel van acties en algemeen beleid in beweging te brengen'. Met de genderdimensie en gelijkheidsdimensie moet rekening worden gehouden bij alle beleidslijnen en acties en in alle fases: planning, uitvoering, toezicht en evaluatie. (Europese Commissie, 1999: 3)

'Gender mainstreaming' of geïntegreerde benadering van de gelijkheid van mannen en vrouwen is geen nieuwe strategie. Landen zoals Canada en Nederland waren één van de eersten in de jaren '70 om zich te gaan bezighouden met thema's zoals de emancipatie van de vrouw. Eerst was 'mainstreaming' gericht op het integreren van vrouwen (participatie), hun talenten, ervaringen en perspectieven in organisaties en programma's. (www.discriminatie.nl) Veel succes kende deze aanpak echter niet omdat de manier waarop het doel van gendergelijkheid kon bereikt worden erg vaag omschreven was. Er werd niets gezegd over actoren, verantwoordelijkheden en activiteiten. '*In light of this, the need was*

identified for broader institutional change if pervasive male advantage was to be challenged.' (Reeves en Baden, 2000: 12) Verantwoordelijkheid voor de implementatie van het gender beleid moet dus verdeeld worden onder de organisatorische structuur, eerder dan geconcentreerd in een kleine centrale eenheid.

Wat wel nieuw is, is dat sinds de Pekingconferentie in 1995, de politieke toewijding voor de strategie, een meer precieze definitie en nieuwe instrumenten ontstaan zijn. Het tijdens deze conferentie goedgekeurde actieplatform heeft regeringen en andere actoren opgeroepen om in alle beleidslijnen en programma's aandacht te besteden aan het genderperspectief, opdat de gevolgen van het beleid voor vrouwen en mannen worden geanalyseerd alvorens een besluit wordt genomen. Tegenwoordig ligt de nadruk daarom meer op het integreren van het genderperspectief in beleidsprocessen.

Gender mainstreaming is per definitie horizontaal beleid, ook wel 'transversaal' beleid genoemd. *'Dit wil zeggen dat het principe van gendergelijkheid integraal wordt toegepast op verschillende niveaus en in alle lagen van de organisatie.'* (Plan Nederland, 2002: 3) De verschillen tussen mannen en vrouwen worden met andere woorden in de structurele of horizontale werking van de maatschappij aangepakt.

'Gender mainstreaming beoogt een mentaliteitsverandering op lange termijn en is daardoor ruimer dan positieve actie maar kan niet zonder.' (Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2004) Positieve acties hebben als doel de materiële gelijkheid tussen de seksen te bewerkstelligen door ongelijke uitgangsposities tussen mannen en vrouwen te compenseren. (www.discriminatie.nl)

In de eerste jaren van deze eeuw was een Cel Mainstreaming actief bij de federale overheid in België, om het mainstreamingsproces te begeleiden. Alle ministeries werden doorgelicht en besproken hoe de gender-dimensie in het beleid kon worden ingebracht. Dit proces wordt nu in stand gehouden en verder ontwikkeld door het Instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen. (Raad van Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, 2005: 140)

2.2 Wat is gendergevoelig budgetteren?

Gendergevoelig budgetteren is één van de instrumenten om het gendermainstreamingsproces te ondersteunen. *'Gendergevoelig budgetteren onderzoekt de impact van de verdeling van de openbare middelen op de gelijkheid van mannen en vrouwen aan de hand van een begrotingsanalyse.'* (Cornet A., Cecchini I., Holvoet N., 2002: 2)

Centraal staat dus de vraag of de uitwerking van het beleid de bestaande ongelijkheden zal afzwakken of juist nog versterken.

'De integratie van een begrotingsanalyse in termen van gender en gelijkheid veronderstelt dat er rekening wordt gehouden met de evolutie van de mentaliteit met betrekking tot vrouwen en mannen in de maatschappij en de erkenning van de democratische basiswaarde van de gelijkheid van mannen en vrouwen.' (Cornet A. e.a., 2002: 3) Het betekent dat we het geslacht systematisch gaan meenemen in de financieringssystematiek. De analyse geeft weer hoe een budgetplan van invloed is op de positie, de kansen en de mogelijkheden van mannen en vrouwen om hun leven in te vullen. We stellen ons de vraag of het beleid bijdraagt aan gendergelijkheid en hoe dat vertaald wordt in de toewijzing van de financiële middelen. Het uiteindelijke doel van genderbudgettering is het tot stand brengen van een begroting waarin gendergelijkheid gestroomlijnd is.

Een genderanalyse van het budget heeft als doelstellingen:

- de regeringen sensibiliseren over de impact van de begrotingen op de verschillende bevolkingsgroepen, vrouwen respectievelijk mannen;
- de bevolking inlichten over de verschillende weerslag op mannen en vrouwen van de uitgaven en inkomsten van de begroting;
- de efficiëntie verhogen van de besteding van de openbare middelen om de gelijkheid van de geslachten en de menselijke ontwikkeling in de hand te werken.

In de meest ideale situatie zijn degenen die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van budgetten ook degenen die aan genderbudgettering zouden moeten doen. Dat zijn in de eerste plaats de Minister van Financiën Didier Reynders, Minister van Begroting en Consumentenzaken Freya Van Den Bossche, de ambtenaren die begrotingen opstellen en de planners van projecten en programma's.

In de praktijk zijn we echter nog ver verwijderd van dit ideaal. Het is vaak te danken aan de initiatieven van NGO's dat genderbudgettering plaatsvindt. Vrouwenorganisaties lopen daarbij voorop. Hun doel is: (Osch T., 2005 : 6)

- bewustwording op gang brengen over de invloed van beleid en begroting op de genderverhoudingen;
- aantonen dat er een kloof is tussen beleidsvoornemens en budgetverdeling;
- verantwoording eisen van overheden over toezeggingen t.a.v. gendergelijkheid;
- veranderingen bewerkstelligen in beleid en budgettering om gendergelijkheid te bevorderen.

Bij het toepassen van een genderanalyse op een budget, kan de inkomsten- en uitgavenkant van de begroting geanalyseerd worden. Daarvoor zijn verschillende technieken ontwikkeld. Er bestaat geen standaardrecept om een gendergevoelige budgetanalyse aan te pakken, maar wat alle methoden en technieken van genderbudgettering met elkaar gemeen hebben, is dat ze begrotingen ontrafelen en de gevolgen van de begroting doordenken en analyseren voor de positie van mannen en vrouwen. Volgens Diane Elson van de University of Essex, is het in de eerste plaats een analytisch beleidsinstrument (2001: 1): *'A gender-responsive budget initiative does not aim to produce a separate budget for women. Instead, it aims to analyze any form of public expenditure, identifying implications and impacts for women and girls as compared to men and boys.'*

Holvoet citeert: *'Gendergevoelige budgetanalyse doorbreekt de mythe dat budgetten genderneutrale beleidsinstrumenten zijn.'* Ondanks de gerealiseerde vooruitgang bestaan er nog steeds economische en sociale ongelijkheden tussen mannen en vrouwen. Gendergevoelig budgetteren geeft dus de mogelijkheid om dit probleem aan te pakken. *'While budgets have inherited the gender-blindness of macroeconomic models, and thus been instrumental in transmitting and reproducing gender biases, they also offer a possibility for transforming and redressing gender inequities.'* (Hofbauer H., 2000: 11)

In de literatuur heerst hierover overeenstemming: *'Gender budgets or women's budgets are a way to respond to the decreasing availability of resources and the unequal effects this has on men and women.'* (Bell E., 2000: 13) Bovendien kan door genderanalyse aangetoond worden dat sommige sociale instellingen in feite 'genderblind' zijn. *'A gender analysis can also demonstrate the ways in which social institutions that are seemingly gender neutral do in fact bear and transmit gender biases.'* (Budlender D. e.a., 2002: 53)

Het is ook een beheer- en toetsingsinstrument wat betreft de effectiviteit van de overheidsbudgetten in het dichten van de genderkloof, daardoor bevorderend voor gender mainstreaming en uiteindelijk in het bereiken van het ultieme doel namelijk, gendergelijkheid. (Sarraf F., 2003: 8)

2.2.1 Welke argumenten pleiten voor gendergevoelig budgetteren?

- Het geeft uitvoering aan het Platform for Action van Peking (Osch T., 2005: 7):
  - het is een instrument dat bijdraagt aan het creëren van institutionele mechanismes voor verbetering van de positie van vrouwen;

- het draagt bij aan de strategische doelstellingen t.a.v. vrouwen en economie;
- het draagt bij aan bestrijding van armoede onder vrouwen.

De belangrijkste motivatie voor gendergevoelig budgetteren is de bijdrage aan gendergelijkheid. Ook België heeft het belang van deze beleidsdoelstelling onderschreven en zich verbonden om eraan te werken. In 2001 vond in Brussel de Internationale Conferentie "Toward Gender-responsive budgeting" plaats. Ministeries wereldwijd, maar ook experts en internationale instituties waren aanwezig om het economisch en financieel bestuur door gendergevoelig budgetteren te versterken. Het gemeenschappelijke doel van de Conferentie over 'gender budgeting' was de volgende:

'The goal is to mobilize political and financial support to strengthen the capacity of governments as well as civil society organisations to carry out these initiatives and to support the global vision of gender responsive budget initiatives in all countries by 2015.' (UNIFEM, OECD, Nordic Council of Ministers, Government of Belgium: 2001)

De bevordering van gendergelijkheid impliceert zowel veranderingen voor vrouwen als mannen. *'Therefore it is essential that both men and women actively participate in creating new strategies for achieving gender equality.'* (Rapport Europese Commissie, 2005:7).

- Het is een middel om het proces van gendermainstreaming te bevorderen
- Het helpt bij de uitvoering van VN-beleid, zoals:
  - het VN-Vrouwenverdrag en bevordering van de mensenrechten van vrouwen,
  - de Millenniumdoelstellingen, met name gendergelijkheid, armoedebestrijding en goed bestuur.
- Geloofwaardigheid en doorzichtigheid van de begrotingsprocessen (Hofbauer H., 2002:17):
  - de overheid moet verantwoording afleggen over de middelen die de bevolking aan haar toevertrouwt;
  - genderbudgettering is een manier om rekenschap af te leggen en het financieel beleid doorzichtig te maken;
- Efficiënte en effectieve beleidsvoering:

- beleid dat beter is toegesneden op de specifieke kenmerken en behoeften van de doelgroep is kwalitatief beter en doeltreffender.

Geloofwaardigheid en transparantie zijn centrale componenten van goed bestuur (*good governance*)., terwijl efficiëntie en kwaliteit belangrijke gevolgen hebben voor de economische groei in de samenleving. (APRODEV, februari 2002: 2)

Zoals Diane Elson suggereert, beïnvloeden genderongelijkheden de totale prestaties van de overheid negatief en leggen ze kosten op de maatschappij in haar geheel. Het gaat dus over de kosten van het niet expliciteren van gender. Zo is berekend dat in Afrika de gender gap op het gebied van scholing verschillende landen 1,5 procent van hun BNP kost. (Van Staveren I., 2004: 3)

Hewitt en Mukhopadhyaya (2002) argumenteren dat genderongelijkheid ook een economische kost heeft, doordat het de duurzame groei van de samenleving ongunstig beïnvloed. Het remt de output, beperkt de ontwikkelingscapaciteiten van mensen en vermindert het algemene welzijn. (Hofbauer H., 2000: 18) *'Bovendien legt het een zware last op de volledige maatschappij en de volgende generatie omdat we een deel van de potentiële economische groei en menselijke ontwikkeling niet verwezenlijken.'* (Holvoet N., 2002: 25)

Dit argument wordt ook gevolgd door andere auteurs. *'Genderongelijkheid leidt tot grote verliezen in sociale cohesie, economische efficiëntie en menselijke ontwikkeling. Het budgetair beleid kan deze verliezen verhogen, reduceren of onveranderd laten door wijzigingen in bestedingen en opbrengsten, vooral door aanpassingen in het fiscaal beleid.'* (Sarraf F., 2003: 22) Een gendergevoelig budgetbeleid kan dus bijdragen tot de bevordering van gendergelijkheid, menselijke ontwikkeling en economische efficiëntie.

2.2.2 Positieve macro-economische neveneffecten van gendergevoelig budgetteren

Het aanpakken van genderdiscriminatie is niet enkel verantwoord vanuit mensenrechtenperspectief. *'De mondiale consensus onderschrijft dat gelijkwaardige participatie aan het sociale, politieke en economische leven essentieel is voor de economische groei en welvaart van een land.'* (Plan Nederland, 2002: 2) De groeivoet van de economie wordt immers bepaald door de hoeveelheid opbrengsten die belastingen zullen genereren en hoeveel er zal worden uitgegeven aan sociale voordelen. (Elson D., 1999: 9) De WereldBank stelt ook vast dat: *'... gender equity is "a development objective in its own right."* (World Bank, 2000). Gendergelijkheid is bijgevolg een voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding.

'Economische groei en ontwikkeling blijken mogelijkheden te bieden om te werken aan meer gendergelijkheid, maar het is geen voldoende voorwaarde.' Investeren in het onderwijs voor meisjes blijkt één van de meest doeltreffende strategieën om een grotere economische groei en ontwikkeling te verwezenlijken. (Holvoet N., 2002: 25)

Nathalie Holvoet (2002) licht toe hoezeer gendergevoelig budgetteren de situatie van ontwikkelingslanden zou kunnen verbeteren: *'Een recente studie van de Wereldbank, Engendering Development: Through Gender Equality in Rights, Resources and Voice toont bijvoorbeeld op overtuigende wijze aan dat het wegwerken van ongelijkheden gebaseerd op sekse zou leiden tot een algemene toename van economische groei en ontwikkeling. Indien landen uit Zuid-Azië, Afrika ten Zuiden van de Sahara, het Midden-Oosten en Noord-Afrika gestart waren met dezelfde genderkloof in het gemiddeld aantal jaren scholing als deze in Oost-Azië en over de periode 1960 tot 1992 de kloof op dezelfde wijze hadden gedicht als landen in Oost- Azië dan zou de gemiddelde jaarlijkse groei van het Bruto Nationaal Produkt over dezelfde periode ongeveer 0,5 % tot 0,9 % hoger geweest zijn.'*

Deze vaststelling blijkt niet alleen te gelden voor ontwikkelingslanden. Een verdere toename van het onderwijsniveau van meisjes zou ook in midden- en hoge- inkomenslanden kunnen leiden tot een stijging van de globale productie: *'een stijging van 1 procent in het aandeel van meisjes met een secundair onderwijsdiploma zou leiden tot een stijging van het inkomen per hoofd met 0,3 procent.'* (Dollar en Gatti, 1999)

Dit wordt ook bevestigd door de Wereldbank: het recente rapport bundelt resultaten van verschillende empirische onderzoeken en besluit dat een verhoging van de investeringen in onderwijs van meisjes leidt tot een verhoging van de globale economische productie. Een goed doordacht fiscaal beleid waarbij geïnvesteerd wordt in meisjes en vrouwen kan bijdragen tot meer efficiëntie en gelijkheid. (Holvoet N., 2002: 25)

Het macro-economisch beleid kan de verliezen van de samenleving door de bestaande genderkloof verminderen, verhogen of onveranderd laten. (Elson, 1999: 13). De winsten voor de samenleving als gevolg van vermindering van genderongelijkheid kan op verschillende manieren voorkomen:

- verhoogde output van goederen en diensten;
- verhoogde onspanning en vrije tijd;
- verhoogde capaciteiten om van een goede gezondheid te genieten, om vaardigheden uit te oefenen en deelname in besluitvorming, om een bevredigend leven te leiden;
- verbeterd behoud van het milieu.

2.2.3 *Beperkingen van de klassieke economische theorieën en de zorgeconomie*

Economisten mogen de beperkingen en veronderstellingen van de klassieke economische theorieën die aan de basis liggen van een budget niet over het hoofd zien. Een voorbeeld hiervan is dat bij de analyse van het budget in de zorgsector bijvoorbeeld wordt rekening gehouden met onbetaalde arbeid. Onbetaalde arbeid wordt immers niet meegerekend in het bruto nationaal product omdat het geen marktprijs heeft. *'One of the major failures of budgets is the neglect of the unpaid "care economy" and recommendations are made as to how this work could be valued or measured, and included in the budget.'* (Budlender D., 2004: 17)

'The questioning of traditional assessments of efficiency by gendersensitive budget analyses means that problems in achieving macroeconomic goals can be identified.' (Budlender, Sharp en Allen, 1998: 32) Door zich vragen stellen bij de traditionele beoordelingen van efficiëntie door een gendergevoelige begrotingsanalyse kunnen problemen in het bereiken van macro-economische doelstellingen worden geïdentificeerd.

Waarde, output en werk worden gemeten door het Bruto Nationaal Product en andere macro-economische aggregaten, zoals investeringen en sparen, import en export, samen met de overheidsbestedingen en -inkomsten. (Alexander P. en Baden S., 2000: 12) Deze goederen en diensten zijn marktgeoriënteerde producten waarvoor een prijs moet betaald worden door de consument. In dat opzicht, worden onbetaalde activiteiten en huishoudelijk werk behandeld alsof ze geen gevolgen hebben voor het economische en sociale beleid.

Vandaar dus ook dat deze sector bij budgettaire allocaties genegeerd wordt. *'The invisibility of this activity means not only that it is underestimated or inaccurately measured, but it is also excluded from Gross National Product (GNP) and usually ignored when making policy decisions.'* (Elson D., 1999) Dit kan serieuze gevolgen hebben voor de maatschappij en haar productiviteit want het negeert de zorg van één van haar meest belangrijke bronnen namelijk, mensen. Bovendien tonen ramingen aan dat de waarde van het onbetaalde werk aan minstens de helft van het Bruto Binnenlands Product van een geïndustrialiseerd land gelijkwaardig kan zijn. (Elson D., 1999)

In de macro-economie kan het voordeel aan bedrijven dat door de arbeid van vrouwen in de reproductieve sector wordt gerealiseerd, als een positieve externaliteit worden beschouwd. (Alexander P. en Baden S., 2000: 12) De zorg en pre-school onderwijs van kinderen, bijvoorbeeld, zijn een openbaar goed waarvan de hele maatschappij kan genieten, terwijl de kosten grotendeels door vrouwen worden gedragen. Deze redenering wordt ook gevolgd door Debbie Budlender: *'De onbetaalde zorgarbeid van vrouwen moet in rekening worden*

genomen in het ontwerp van gelijkwaardig en efficiënt beleid en middelentoewijzingen.'
(Budlender D. en Sharp R., 1998: 22)

De onbetaalde zorg economie draagt ook bij tot het welzijn van individuen die zorg ontvangen en tot de activiteiten van de markteconomie door menselijke middelen (menselijk kapitaal) te leveren en het sociale kader (sociaal kapitaal) te handhaven (ECA 2002).

'De waardevaststelling van onbetaalde arbeid in de binnenlandse sector zou dergelijke externaliteiten in de nationale rekeningen zichtbaar maken. (Palmer, 1991) Ook Susan Himmelweit volgt deze redenering: *'National accounting systems and budgetary procedures must take into account the ramifications of transferring women's labour from the unpaid care economy into the paid economy.'* (Himmelweit S., 2002)

2.2.4 Op welke wijze kan een gendergevoelige budgetanalyse uitgevoerd worden?

Deze budgetanalyse kan gebeuren op niveau van een gemeente, een regio of een staat.

Het vertrekpunt van elke analyse van een overheidsbeleid is de bepaling van indicatoren die het mogelijk maken om een gedifferentieerde diagnose op basis van het geslacht te stellen en om voor, tijdens en na de implementatie van het beleid de impact ervan op de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen te analyseren. Dit geldt zowel in de uitwerkingsfase (wetsvoorstel) als in de opvolgings- (controle) en evaluatiefase (analyse van de impact). (Cornet A. et al (red.), 2002: 3)

Indien blijkt dat de middelen om een beleid te implementeren de ongelijkheid tussen de geslachten versterken, kan deze analyse aanleiding geven tot corrigerende of preventieve acties.

Gendergevoelig budgetteren kan betrekking hebben op:

- de analyse van de inkomsten en uitgaven,
- specifieke maatregelen voor vrouwen of mannen (acties ten voordele van vrouwen of mannen) of op globale maatregelen (transversale benadering).

In het ideale geval moet deze analyse dus vooraf gebeuren, tijdens de uitwerking van een beleid. Men kan ze echter ook integreren in de analyse van een beleid (analyse achteraf).

Deze analyse vereist ongetwijfeld een zekere expertise, vooral inzake de identificatie van de specifieke situatie van mannen en vrouwen. Elke openbare dienst heeft zijn eigen begroting, zijn eigen beleid en zijn eigen acties, prioriteiten en budgettaire problemen. Gendergevoelig budgetteren moet zich dus aan die realiteiten kunnen aanpassen.

Rhonda Sharp, economiste en beleidsanalyste die intensief heeft meegewerkt aan de integratie van de genderdimensie in de federale begrotingen van Australië, suggereert een conceptueel kaderwerk om de bestedingen in te onderverdelen (Budlender D. e.a., 2002: 33): de zogenaamde "driecategorieënbenadering"

- de seksespecifieke uitgaven en uitgaven voor acties specifiek gericht op gendergelijkheid;
- uitgaven ter bevordering van gendergelijkheid binnen de publieke tewerkstelling;
- de resterende uitgaven, dit zijn uitgaven die niet specifiek gericht zijn op één welbepaalde sekse of op het bevorderen van gendergelijkheid.

Voor de laatste categorie van uitgaven zijn het meest interessant voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren. *'Ideally, the three-way categorisation should highlight the necessity for focusing on the third category given that this accounts for the overwhelming majority of the funds allocated in the budget as a whole.'* (Budlender D., 2004: 16) Een analyse uitvoeren op dit soort uitgaven is echter een uitdaging, wegens het gebrek aan naar gender gedesegregeerde statistieken.

Wat betreft de inkomstenkant haalt de overheid haar inkomsten vooral uit: directe en indirecte belastingen, gebruiksgelden en andere fondsen. Bij de methoden bespreek ik hoe genderbudgettering op de belastingen kan uitgevoerd worden.

Het functioneel kaderwerk van Diane Elson biedt ook een hulpmiddel voor genderbudgetanalyse en kan gebruikt worden in de plan-, controle- en evaluatiefase van de budgetcyclus. (*Functional Performance Framework, Elson D., 1999*) Zij heeft dit ontworpen om een specifiek bestedingsgebied te kunnen bestuderen, waar de begrotingstoewijzingen geanalyseerd worden vanuit een genderperspectief. Het proces van gender budgeting omvat drie stappen: (APROVEV, 2002: 3)

Stap 1: Kader voor analyse

- Input: toegewezen en besteed geld,
- Activiteiten: geplande en geleverde diensten,

- Output: het gebruik van de geplande en geleverde diensten,
- Effecten: geplande en daadwerkelijke voltooiing van bredere doelstellingen.

Stap 2: De praktische analyse

De analyse zou moeten bekijken: of de effecten gendergelijkheid, evenals andere doelstellingen bevorderen; of de output tussen mannen en vrouwen gelijkwaardig verdeeld is; of de activiteiten ontworpen zijn opdat ze voor vrouwen en mannen even aangewezen zijn en adequaat geweest zijn om gendergelijkheid te bereiken; of de inputs adequaat zijn toegewezen om gendergelijkheid te bereiken.

Stap 3: Het operationele overzicht

Als om het even welke hiervan dan niet worden bereikt, dan zijn aanpassingen van het budget noodzakelijk opdat de genderkloof kan verkleind worden bij de opstelling van de financiering van het budget. *'Crucially gender budget initiatives are not just about analysis they are about feeding that analysis in a clear and simple way into decision making processes around the budget.'* (APROVEV, 2002: 3)

2.2.5 Welke methoden bestaan er voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren?

Diane Elson is wereldwijd bekend voor de ontwikkeling van analytische en technische instrumenten voor de toepassing van gender budget analyse. (Sarraf F., 2003: 8) Sommige instrumenten worden intensiever en vaker gebruikt dan anderen. De keuze hangt vooral af van de beschikbaarheid van gegevens, de expertise van het personeel, tijdsbeperkingen en andere bronnen zoals de toegang tot computers. (Budlender D., Sharp R. en Allen K., 1998: 37)

Een zevental mogelijke instrumenten voor gendergevoelige budgetanalyse van de uitgaven en ontvangsten zijn er bekend. Ik beschrijf bij elke methode kort haar sterktes en zwaktes (Elson D., 1997: 13). Daarnaast geef ik ook ter verduidelijking, de Nederlandstalige termen van de methodes aan.

1 Gender-aware medium term economic policy framework of aandacht voor gender in economische modellen

Via deze techniek tracht men gender in economische modellen te incorporeren waarop het economische kader op middellange termijn is gebaseerd, met het doel de toekomstige begrotingen te beïnvloeden. Enkele manieren waarop gender in economische modellen geïntegreerd kan worden zijn:

- desegregatie van gender waar het toepasselijk is;
- het incorporeren van zowel het nationale inkomen als de huishoudelijk inkomens in de nationale rekeningen om ook het onbetaalde werk te reflecteren;
- de onderliggende veronderstellingen veranderen over de sociale en institutionele opstelling in de maatschappij, evenals over hoe de economie werkt.

Economische modellering op middellange termijn vindt plaats op twee niveaus. Op het algemene niveau, is er modellering van de gezamenlijke economie waar variabelen zoals groeivoeten, budgettekorten, inflatie, interest en werkgelegenheid bij betrokken zijn. Dit werk bevindt zich nog in zijn beginstadium. (Cagatay, Elson en Grown 1995)

Op het meer gedetailleerd niveau en waarschijnlijk meer relevant voor gendergevoelige begrotingsdoelen, bestaan er modellen die kijken naar meerjaren begrotingstoewijzingen binnen de totale bestedingen die ontworpen zijn door het algemene model. In de gezondheidszorg bijvoorbeeld, zou het gebaseerd zijn op het geprojecteerde aantal behandelde patiënten door de publieke gezondheidszorg en het gemiddelde aantal bezoeken per patiënt. Deze variabelen kunnen vervolgens onderworpen worden aan een genderanalyse. Dit soort van analyse vereist echter een relatief hoog niveau van modelleringsvaardigheden en toegang tot gedetailleerde economische gegevens.

2 Gender-aware policy appraisal of gendersensitieve beleidsevaluatie

Deze methode begint met de veronderstelling dat begrotingen het beleid moeten volgen. Als dat het geval is, biedt deze methode een middel aan om zowel beleidskloven en -beperkingen als de geschiktheid van de middelentoewijzingen te identificeren. 'Gender-aware policy appraisal' maakt een directe en sterke link tussen het beleid en de toewijzing van middelen. (Budlender D. e.a., 1998: 38) In tegenstelling tot sommige andere methoden (expenditure incidence analysis), werkt deze analytische benadering op relatief gezamenlijk niveau. Bepaalde overheidsvoorzieningen worden immers niet individueel, maar collectief geconsumeerd. Het erkent bijvoorbeeld dat het moeilijk is om te bepalen welke individuen en

groepen rechtstreeks beïnvloed of bevoordeeld worden door de publieke toewijzing van middelen.

Men ontwikkelt een analyse die inzicht tracht te verwerven in de implicaties van gender op het beleid door:

- identificatie van de impliciete en de expliciete geslachtskwesties;
- identificatie van de middelentoewijzingen; en
- beoordelen of het beleid de bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen en patronen van genderrelaties zal voortzetten of veranderen.

De technieken die kunnen aangewend worden om deze analyse te ontwikkelen zijn onder andere:

- een controlelijst met vragen om het beleid te beoordelen;
- een discussie van gebeurtenissen, activiteiten en geassocieerde budgettoewijzingen gegenereerd door het beleid; en
- controle van het beleid over zijn verklaarde beleid- en prestatiedoelstellingen.

3 Gender-disaggregated beneficiary assessments of seksespecifieke gebruikersevaluaties

Dit is een methode die toelaat dat 'de stem van de burger' gehoord kan worden. Potentiële en daadwerkelijke begunstigen van een overheidsprogramma worden ondervraagd over hun zienswijze van de geleverde publieke voorzieningen. De gegeven antwoorden worden geanalyseerd om de mate te beoordelen waaraan de bestaande budgetten beantwoorden aan de prioriteiten van mannen en vrouwen. *'In essence, women and men participants in beneficiary studies are being 'asked how, if they were the Finance Minister, they would slice the national budgetary slice.'* (Diane Elson, 1997b: 13)

Aan de hand van kwantitatieve surveys (bijvoorbeeld opiniepeilingen) en kwalitatieve processen (bijvoorbeeld interviews en focusgroepdiscussies) verzamelt men gegevens voor de analyse. Elke techniek heeft zijn specifieke sterktes en zwaktes. De beoordelingen kunnen in werking worden gesteld door diverse agentschappen binnen de overheid of door groepen binnen de maatschappelijke samenleving. Een voorbeeld van deze methode is vragen of de mensen bereid zijn meer belastingen te betalen in ruil voor meer publieke goederen en diensten te verkrijgen?

4 Gender-disaggregated public expenditure incidence analysis of gender analyse van overheidsuitgaven en begunstigden

Dit hulpmiddel kan gebruikt worden voor een beoordeling van de verdeling van de overheidsbestedingen van een gegeven programma tussen mannen en vrouwen en jongens en meisjes. Vergelijkingen maken van de bestedingen aan publieke scholen op verschillende locaties met het aantal ingeschreven jongens en meisjes is een voorbeeld van deze methode. (Budlender D. e.a., 1998: 44)

Deze techniek vereist kwantitatieve gegevens om zowel de eenheidskost van de verschaffing van een bepaalde overheidsdienst als het patroon van het gebruik van de overheidsuitgaven door de huishoudens of individuen gesegregeerd naar gender in te schatten. Wat betreft de kosten van de dienstverlening, moeten de gegevens gewoonlijk worden verkregen bij de verschillende ministeries. Data om het gebruik van bepaalde programma's te schatten kunnen vaak uit een verscheidenheid van bronnen met inbegrip van huishoudensonderzoeken worden afgeleid die uitgevoerd worden door het Nationaal Bureau voor Statistiek.

5 Gender-disaggregated tax incidence analysis of gender analyse van directe en indirecte belastingsdruk

Deze techniek onderzoekt de belastingscomponent van de opbrengsten. Zowel de directe als indirecte belastingen worden onderzocht en men berekent hoeveel belastingen er betaald worden door verschillende individuen of huishoudens. Gegevens over inkomens- en bestedingenpatronen, die men kan verkrijgen via huishoudensonderzoeken, zijn noodzakelijk. Een beperking van deze analytische methode is dat men meestal veronderstelt dat de verdeling van de inkomens onder de huishoudens gelijk is verdeeld, terwijl vele studies al hebben aangetoond dat dit helemaal niet het geval is. (Budlender D. en Sharp R., 1998: 47)

6 Gender-disaggregated analysis of impact of budget on time use of analyse van de begroting op tijdsbesteding van mannen en vrouwen

Deze methode analyseert de relaties tussen het nationale budget en de manier waarop tijd wordt gebruikt binnen de huishoudens. Het onderzoekt de mate waarin begrotingen zich baseren op 'onbetaald werk' zoals zorgen voor de kinderen, de bejaarden en de zieken, koken, poetsen enzovoort. Wijzigingen in de toewijzing van overheidsmiddelen heeft invloed op de manier hoe tijd binnen de huishoudens wordt doorgebracht. In het bijzonder,

besnoeiingen in bepaalde vormen van overheidsuitgaven zullen waarschijnlijk de hoeveelheid tijd die vrouwen besteden aan onbetaald zorgwerk verhogen om het verlies aan publieke voorzieningen te compenseren. Aldus wanneer bepaalde besnoeiingen worden voorgesteld, zou men zich de vraag moeten stellen: 'Gaaf dit de tijd verhogen die mannen en vrouwen besteden aan onbetaalde zorgvoorzieningen?' (Budlender D. en Sharp R., 1998: 46) Wereldwijd is met dit soort onderzoek bijvoorbeeld aangetoond dat overheidsbezuinigingen in onderwijs en gezondheidszorg tot gevolg hebben dat de onbetaalde werklast van vrouwen toeneemt.

De analyse is afhankelijk van de beschikbaarheid van 'tijdsbestedingstudies'. Dit soort van studies worden zelden uitgevoerd in ontwikkelingslanden, maar zijn soms beschikbaar onder de vorm van casestudies.

7 Gender-aware budget statements of een gender bijlage in de begroting, waarin gevolgen voor mannen en vrouwen worden besproken

Dit is een rapport of verklaring van elk overheidsdepartement van de controle op het beleid, de programma's en gerelateerde begrotingen. De hierboven besproken methoden worden gebruikt bij het ontwikkelen van zo een verklaring. Het is eigenlijk een soort van rapport met verantwoordingsplicht door de overheid met betrekking tot zijn doelstellingen van gendergelijkheid. Het document concentreert zich verder vooral op hoe men gendergevoelige begrotingen kan ontwikkelen.

Bij de besproken methoden is het belangrijk je af te vragen, wie profiteert van het beleid? Waar gaat het geld naartoe? Waar komt het geld vandaan? Ook is in de methoden onbetaald werk meegenomen om mee te wegen in de analyse.

(Budlender D., Sharp R., 1998: 37)

De eerste drie instrumenten zijn pre-begrotingsinstrumenten. Dit wil zeggen dat men de cijfers gaat analyseren vooraleer de begroting wordt opgesteld. Men gaat een analyse doen van de potentiële impact van de publieke bestedingen op vrouwen en meisjes, door een participatieve benadering in de voorbereidingsfase van het budget. (Sarraaf F., 2003:10).

De volgende vier instrumenten zijn post-begrotings instrumenten. Men gaat de cijfers van de begroting achteraf analyseren. *'Het is een kritische studie van de impact van het overheidsbeleid op vrouwen en zoekt uit of deze programma's gender mainstreaming bevorderen ofwel gender neutraal zijn ofwel genderverstoord.'* (Sarraaf F., 2003: 10)

In het algemeen kan men stellen dat prebegrotings- en begrotingsinstrumenten nuttiger en sneller zijn voor de toepassing van GBA, omdat ze de onmiddellijke impact van gender op het beleid meten, terwijl de post-begrotings instrumenten de verzameling van gegevens over de genderimpact op de overheidsprogramma's vereisen. (Sarraf F., 2003: 11)

2.2.6. *Randvoorwaarden van gendergevoelig budgetteren*

Inkomsten en uitgaven van de overheid zijn het resultaat van politieke beslissingen, zowel van hoe en waarvan komt het geld vandaan als van hoe moet het gebruikt worden? De *randvoorwaarden* voor de succesvolle toepassing van 'gendergevoelig budgetteren' zijn van groot belang:

- politieke wil van de ambtelijke top en probleemeigenaarschap;
- een aansluitende reservering van middelen voor het uitvoeren van de analyse;
- draagvlak in de samenleving;
- deskundigheid: deze kan intern worden gevonden of bevorderd (bijvoorbeeld door scholing), maar ook worden ingehuurd (bijvoorbeeld bij organisaties die zich met de gender materie bezighouden zoals het SEIN en het NVR, www.amazone.be);
- toegankelijke informatie: zoals bijvoorbeeld naar gender en etniciteit gesegregeerde statistieken;
- organisatie van verantwoordelijkheden, procedures en communicatie;
- beschikbaarheid van de juiste gegevens;
- participatie van vrouwen in het beslissingproces van het budgettaire beleid.

(Kohlmann C., Notos S. , 2002: 19)

We hebben het hier over ministers van Financiën en Begroting, genderanalisten, economen, onderzoekers, academici, vrouwenbewegingen, non-gouvernementele organisaties. Tenslotte speelt de maatschappij, in zijn vele verschillende vormen, een cruciale rol in het openen van debatten en topics over GBA. (Elson D., 1999: 19) Deze stakeholders hebben allen hetzelfde doel voor ogen, namelijk de vraag voor integratie van gender in het budgettaire beleid te stimuleren.

HOOFDSTUK 3: HET OCMW

Vooraleer we overgaan tot bespreking van het OCMW-budget, is het noodzakelijk dat we de rol van het budget in het overheidsbeleid begrijpen. Vervolgens licht ik toe waarom we in de gevalstudie ervan uitgaan dat vrouwen meer gebruik zouden maken van de dienstverleningen van het OCMW dan mannen. Daarna komen ook de algemene taken van het OCMW aanbod. Als laatste beschrijf ik in dit hoofdstuk de verschillende dienstverleningen die het OCMW van Alken aanbiedt.

3.1 Het OCMW: algemeen

3.1.1 Welke rol speelt het budget in het overheidsbeleid?

Het budget speelt een cruciale rol in het beleidsproces en vervult economische, politieke, sociale, legale en administratieve functies. In de volgende paragraaf bespreek ik de drie cruciale economische functies van budgetten (Budlender D., 1998: 31):

- *toewijzing van de bronnen*: verwijst naar de voorziening van publieke goederen en diensten. Via een gendergevoelige budgetanalyse trachten we de impact van de toewijzingen van de financiële middelen op mannen en vrouwen aan het licht te brengen. Het is belangrijk om over gegevens gesegregeerd naar gender te beschikken om vervolgens te kunnen bepalen hoe de verschillende groepen worden beïnvloed.
- *herverdeling van het inkomen en de welvaart*: deze functie verwijst naar het gebruik van het begrotingsbeleid om ongelijkheden in de herverdelingseffecten van inkomen en welvaart te herstellen. Het is van belang dat een gelijkwaardige verdeling van de bronnen tussen mannen en vrouwen een centraal beleidsdoel is.
- *stabilisatie van de economie*: de begrotingen van de overheid worden gebruikt om een bepaald werkgelegenheidsniveau, stabiliteit van prijzen, de economische groei, milieuduurzaamheid en het uitvoersaldo te bevorderen. Het stabilisatiebeleid vereist economische, politieke en sociale beoordelingen in het bepalen van bijvoorbeeld welke doelstelling prioriteit krijgt en wat aanvaardbare niveaus van werkloosheid, schuld, rente enzovoort zijn.

3.1.2 *Het OCMW-budget*

De begroting vormt traditioneel de hoeksteen van het beheer van een OCMW. Op basis van een gesprek met de secretaris, ben ik meer te weten gekomen over hoe de begroting van het OCMW tot stand komt.

De jaarlijkse actualisatie van het meerjarenplan in de financiële nota vormt de basis voor het opstellen van budgetten. Dat betekent dat het ieder jaar opnieuw bekeken wordt door de secretaris en eventueel aangepast wordt aan nieuwe gegevens. Hierbij wordt volgens de secretaris op geen enkele manier rekening gehouden met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen.

a) *Bepaling*

Het budget is een financieel plan dat een welomschreven periode omvat, namelijk een raming voor één dienstjaar. Dit budget verleent de OCMW-raad de machtiging om ontvangsten te doen innen en uitgaven te doen verrichten. Het budget zijn ontvangsten en uitgaven die 'kunnen' verricht worden. Inzake de uitgaven geven zij de effectieve bovengrens aan. De Raad mag bijgevolg slechts uitgaven aanwenden binnen de perken van de goedgekeurde begrotingskredieten.

OCMW's hanteren allemaal sinds 2003 een nieuw boekhoudkundig systeem dat nogal afwijkt van dat van gemeenten. Termen als 'gewone' of 'buitengewone' dienst² komen bijvoorbeeld niet meer voor. De OCMW-boekhouding is nu afgekeken van die van de ondernemingen. Met een sterk analytische inslag. Dit wil zeggen dat de kosten en opbrengsten voor elk activiteitscentrum afzonderlijk en voor het OCMW in zijn geheel zijn weergegeven. Een 'activiteitscentrum' is een afdeling van het OCMW die een welbepaalde taak uitvoert.

Een OCMW-budget bestaat uit vier grote delen:

- het exploitatiebudget: heeft betrekking op de dagdagelijkse werking van het OCMW, een beetje vergelijkbaar met de vroegere gewone begroting. Naast de gegevens voor het jaar waarop het budget slaat, bevat het exploitatiebudget ook de cijfers van de laatst afgesloten jaarrekening en van het lopende boekjaar (Leroy J., 2001: 48). Voor 2006 heeft het OCMW van Alken een exploitatietekort van 929 236,98 EUR³.

---

² Gewone dienst: alle financiële verrichtingen die te maken hebben met het dagelijks besturen van het OCMW, met de *gewone onkosten* van het bestuur. Buitengewone dienst: verrichtingen die te maken hebben met *investeringen*, uitzonderlijke dingen.

³ Het geconsolideerd exploitatiebudget OCMW Alken: 14

- de investeringen: ontvangsten en uitgaven in verband met de aan- of verkoop van duurzame goederen;
- de in- en uitgaande kasstromen;
- de berekening van de gemeentelijke bijdrage in het 'tekort' van de OCMW's.

b) Het indienen van de begroting

Het ontwerp van de begroting wordt jaarlijks opgemaakt door de secretaris. De Raad voor Maatschappelijk Welzijn stelt de eigenlijke begroting definitief op en legt voor 15 september van het jaar dat voorafgaat aan het dienstjaar de begroting ter goedkeuring voor aan de gemeenteraad. Voor 15 oktober moet de gemeente een beslissing treffen.

3.1.3 Het beleidsterrein van het OCMW

Het OCMW is een eerstelijnsdienst in de bestrijding van armoede. Maatschappelijke dienstverlening is nodig omdat er tussen burgers fundamentele, structurele ongelijkheden bestaan. Armoede en bestaansonzekerheid zijn maatschappelijke problemen die niet losgekoppeld kunnen worden van de machtsverhoudingen in de maatschappij. Van de Belgen die in 2004 afhankelijk waren van het leefloon waren er 40,1 % mannen en 59,9 % vrouwen (www.mi-is.be). Men hoort wel vaker dat vrouwen de armsten zijn onder de armen, onder de bekende 'vervrouwelijking van armoede'.

Risicofactoren voor bestaansonzekerheid en armoede zijn onder meer scheiding, economische afhankelijkheid van een (nieuwe) partner, zeer lage scholing, langdurige werkloosheid of zwakke arbeidssituatie, een schuldenberg en hoge leeftijd (www.rosadoc.be).

Door het feit dat mensen veel meer scheiden als vroeger, zijn er verscheidene nieuwe leefvormen ontstaan. Het klassieke kerngezin komt nog steeds het meeste voor, maar er ontstaan ook allerlei varianten op zoals co-ouderschap of nieuwe samengestelde gezinnen. Deze varianten bevatten genderverschillen (Vrouwenraad, 2003: 30). De overgrote meerderheid van alleenstaande ouders zijn bijvoorbeeld vrouwen. Dit blijkt ook uit tabel 1, als we het aantal vaders met ongehuwde kinderen vergelijken met het aantal moeders met ongehuwde kinderen: dit is respectievelijk 3,6 % ten opzichte van 9,6 %.

Tabel: 1Aard der huishoudens in België in 2005

Type huishouden	n	%
Niet-familiale huishoudens		
- alleenwonende mannen	677.957	15,3
- alleenwonende vrouwen	786.672	17,7
- personen die geen familiekeren vormen	242.136	5,5
Huishoudens met 1 familiekeren		
- echtparen zonder kinderen	948.337	21,4
- echtparen met ongehuwde kinderen	1.165.239	26,2
- vaders met ongehuwde kinderen	159.896	3,6
- moeders met ongehuwde kinderen	421.781	9,5
Huishoudens met meerdere familiekeren	35.857	0,8
Type huishouden onbekend	1.777,0	0,0
Totaal	4.439.652	100

4

We besluiten dat het beleidsterrein van het OCMW een gepersonaliseerde materie inhoudt, waaruit genderverschillen tussen mannen en vrouwen duidelijk zullen worden. In de gevalstudie in het volgende hoofdstuk, vertrekken we daarom van de hypothese dat vrouwen meer gebruik maken van de sociale voorzieningen dan mannen omdat vrouwen meer kans hebben om in de armoede te geraken.

3.1.4 Doel en taken van OCMW's

In de volgende paragraaf verduidelijk ik de taken van OCMW's, om voldoende inzicht te verkrijgen in de materie. De taken van het OCMW kunnen onderverdeeld worden in recht op maatschappelijke integratie en/of maatschappelijke dienstverlening.

OCMW's zijn publieke instellingen met rechtspersoonlijkheid losstaand van de gemeente en beschikken over een eigen patrimonium. Iedere gemeente heeft een OCMW. Met de invoering van de 'Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn' hebben de OCMW's van elke gemeente tot taak iedereen de mogelijkheid te bieden om een menswaardig bestaan te leiden, dit is '*maatschappelijke dienstverlening*.' (Croymans M., 1997: 7) Deze kan de vorm aannemen van het recht op maatschappelijke integratie en/of maatschappelijke dienstverlening.

---

⁴ Bron: NIS- Bevolkingsstatistieken

a) Recht op maatschappelijke integratie

Het OCMW van elke gemeente heeft de opdracht het recht op maatschappelijke integratie te waarborgen aan de personen die over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken en die de voorwaarden van de wet vervullen. Er moet worden gestreefd naar een maximale integratie en participatie aan het maatschappelijke leven. Hiervoor beschikt het OCMW over drie belangrijke instrumenten:

- de tewerkstelling: een volwaardige job waar alle regels van het arbeidsrecht op van toepassing zijn, inclusief de loonbeschermingsregels;
- een leefloon: wanneer een tewerkstelling niet of nog niet mogelijk is, heeft een hulpvrager recht op een financiële tussenkomst;
- een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, al dan niet gecombineerd: bijvoorbeeld als een steunvrager een hoger of universitair diploma wil verwerven, dan zal het OCMW een geïndividualiseerd studieproject uitwerken dat loopt tot het einde van de studies. Hierin zitten voorwaarden vervat om erover te waken dat de hulpvrager de beste slaagkansen heeft op het einde van het schooljaar.

Om van het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de hulpvrager aan enkele voorwaarden voldoen:

- werkelijke verblijfplaats in België hebben;
- de Belgische nationaliteit hebben, ofwel vallen onder één van volgende categorieën: vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister, erkende vluchtelingen en staatlozen;
- meerderjarig zijn. Ook minderjarigen die ontvoegd zijn door het huwelijk, of die één of meer kinderen ten laste hebben of die zwanger zijn, kunnen een aanvraag indienen;
- niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken. Via het sociaal onderzoek gaat het OCMW na over hoeveel bestaansmiddelen de aanvrager beschikt. Het OCMW houdt ook rekening met de bestaansmiddelen van de echtgeno(o)t(e) van de aanvrager en de bestaansmiddelen van de persoon waarmee de aanvrager een feitelijk gezin vormt;
- de steunvrager moet bereid zijn te werken, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;

- de aanvrager moet zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving. Het recht op maatschappelijke integratie moet worden beschouwd als het allerlaatste sociale vangnet.

b) Maatschappelijke dienstverlening

De 'aanvullende' maatschappelijke dienstverlening kan worden aangevraagd door elke persoon die vindt dat hij/zij deze nodig heeft om menswaardig te kunnen leven. Deze hulp kan diverse vormen aannemen (financiële of materiële hulp, preventieve of curatieve hulp), al naargelang het oordeel van het OCMW.

3.2 Waaruit bestaat de dienstverlening van het OCMW van Alken?

De dienstverlening van een OCMW, wordt grotendeels plaatselijk ingevuld, afhankelijk van de behoeften die in de gemeente bestaan. In de volgende paragraaf beschrijf ik voor welke gebruikers de verschillende diensten van het OCMW van Alken bestemd zijn en voor welke problemen men er terecht kan (zie bijlage 1).

- De sociale dienst

a) Financiële dienstverlening:

- recht op maatschappelijke integratie – leefloon
- aanvullende steun: dit is een al of niet terugvorderbare steun, die als tussenkomst dient voor bijzondere uitgaven zoals huurwaarborg, gas - en elektriciteit, medische kosten.
- voorschotten op sociale uitkeringen: wanneer iemand recht heeft op sociale zekerheidsuitkeringen zoals het pensioen en werkloosheidsvergoeding, maar deze door allerlei omstandigheden nog niet ontvangen heeft, dan kent het OCMW een voorschot op deze uitkering toe. Zodra de betrokkene de uitkering ontvangt, vordert het OCMW het uitbetaalde voorschot terug.
- hulp in natura: het bieden van materiële hulp zoals het verschaffen van stookolie of steenkolen tijdens de wintermaanden.
- verblijfskosten rusthuis: het OCMW verleent een tussenkomst in de verblijfskosten in een rusthuis na onderzoek van het bezit van roerende en onroerende goederen van de rustoordbewoner, de inkomsten en de onderhoudsplicht van de kinderen.

b) Maatschappelijke dienstverlening:

- sociale administratie: hulp bij het invullen van allerhande formulieren over sociale wetgeving, aanvragen voor tegemoetkomingen, vrijstellingen, studietoelagen, successierechten, belastingen ...
- psycho-sociale begeleiding: de hulpvrager kan familiale, psychologische, opvoedkundige en persoonlijke problemen bespreken met een sociaal assistent(e), die meezoekt naar een mogelijke oplossing.
- schuldbemiddeling: voor personen met financiële moeilijkheden of problemen. Via schuldbemiddeling tracht men een afbetalingsregeling tot stand te brengen. Mogelijke regelingen zijn: uitstel van betaling, gespreide betaling, verlagen van de schuld en/of het bevriezen van het schuldbedrag. Mogelijke vormen van schuldbemiddeling zijn:
  - *budgetbegeleiding*: mensen helpen om hun budget te beheren. De budgetbegeleider helpt met het opmaken van een planning en geeft advies. De uiteindelijke verantwoordelijkheid ligt bij de cliënt.
  - *budgetbeheer*: de budgetbeheerder beheert het inkomen van de cliënt volledig. De beheerder plant de uitgaven, overlegt een leefgeld, betaalt de vaste kosten en eventueel de schulden.
  - *collectieve schuldregeling*: Een erkend schuldbemiddelaar aangeduid door de beslagrechter voor een welbepaald dossier bemiddelt tussen schuldenaar en schuldeiser, om een afbetalingsplan te realiseren voor de totaliteit van de schulden.

- Dienst rechtshulp

Deze dienstverlening is beschikbaar voor elke inwoner van Alken. De dienst rechtshulp geeft advies, bemiddelt, stelt verzoekschriften op, doet begeleiding bij bepaalde procedures, maar pleit niet. Hoofdzakelijk bestaat de hulpverlening in het verstrekken van informatie en advies. De juriste werkt autonoom en de nadruk ligt vooral op de samenwerking met de sociale dienst van het OCMW.

- Thuisdiensten

- *Poetsdienst*: mensen die het dagelijkse onderhoud van hun woning niet aankunnen zoals bejaarden, invaliden en zieken, kunnen hierop een beroep doen. Ook jonge gezinnen in crisissituaties kunnen geholpen worden bij het huishouden.

- *Klusjesdienst*: bejaarden , invaliden, zieken en weduwen die allerhande klusjes niet meer zelf kunnen opknappen, kunnen beroep doen op de klusjesdienst. De dienst is er op initiatief van de Landelijke Thuiszorg. Dit is een Vereniging Zonder Winstoogmerk, opgericht en erkend door het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin in 1959 als Dienst voor Gezinshulp en in 1965 tevens als Dienst voor Bejaardenhulp.
- *Dienst voor woningaanpassing en klusjesdienst*: deze dienst geeft advies aan ouderen die hulp krijgen van een mantelzorger of thuiszorgdienst en problemen ervaren in hun woonsituatie zoals bijvoorbeeld geen warm water en nood hebben steunhulpmiddelen.
- *Dienst warme maaltijdenbedeling*: mensen die moeilijkheden ondervinden bij het bereiden van een middagmaaltijd kunnen hiervan gebruik maken zoals bijvoorbeeld bejaarden, gehandicapten en gezinnen waar de moeder afwezig is. Een aanvraag voor warme maaltijden dient te gebeuren bij de sociale dienst van het OCMW.
- *Dienst voetverzorging*: mannen boven de 65 jaar, vrouwen boven de 60 jaar en invaliden met een handicap van +66% kunnen genieten van deze dienstverlening. De aanvragers kunnen om de zes weken in een jaar beroep doen op een voetverzorgster die een overeenkomst heeft afgesloten met het OCMW.
- *Mantelzorgtoelage*: het OCMW kent deze toelage toe aan inwoners in Alken die de zorg van een zorgbehoevende op zich nemen. Mensen die instaan voor de opvang van een zorgbehoevend familielid kunnen via deze weg rekenen op waardering voor hun inzet.
- *Dienst vrijwilligersvervoer*: dit is een systeem voor het vervoer van mensen die om de één of andere reden geen gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. De bedoeling is om te zorgen voor het vervoer van bejaarden en mindervaliden voor bijvoorbeeld een vriendenbezoek.
- *Bejaarden gezelschapsdienst*: iemand die een bejaard of gehandicapt familielid opvangt, kan een oppas aanvragen voor de zorgbehoevende die thuisblijft.
  - Dagzorgcentrum senioren

Het OCMW biedt dagopvang aan voor matig tot zwaar zorgbehoevende bejaarden. Senioren kunnen op deze manier langer in hun vertrouwde omgeving blijven wonen en de familie kan enkele dagen per week de verzorging aan het rusthuis overlaten. De bejaarde kan ook deelnemen aan verschillende dagactiviteiten zoals ergotherapie en een bezoek aan de bibliotheek.

- Lokaal dienstencentrum De Kouter

De belangrijkste taak van het lokaal dienstencentrum is de zieken en bejaarden zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving te laten wonen. De Kouter biedt een ontmoetingsplaats en zinvolle tijdsbesteding aan voor senioren en gehandicapten. Er zijn ook informatieve en recreatieve activiteiten en vormingsmomenten voorzien voor jonge senioren (50-plussers).

- Dienst gezondheidspreventie

Deze dienst informeert de bevolking en ondersteunt de organisatie van preventieactiviteiten. De dienst heeft ook een specifieke werking rond drugs- en alcoholpreventie, borstkankerscreening, vaccinaties en gezonde voeding.

- Kinderopvang 't Molentje

Alle kinderen tussen 2,5 en 12 jaar, die in Alken naar school gaan of wiens ouders in Alken werken, kunnen het ganse jaar terecht op de kinderopvang: dit zowel voor en na school, woensdagnamiddag, schoolvrije dagen en tijdens de schoolvakanties.

- Dienst vreemdelingen

- administratieve begeleiding: wegwijst in de asielprocedure, sociale zekerheid, arbeid en tewerkstelling;
- financiële hulp: gaande van budgetbegeleiding tot effectieve hulpverlening;
- psycho-sociale hulpverlening: begeleiding en psychische ondersteuning voor asielzoekers die vaak in onzekerheid leven of ze al dan niet in het land kunnen blijven;
- integratie en kennismaking met de Belgische samenleving: zodra vreemdelingen zicht hebben op een langdurig verblijf in België is het nodig om stappen te zetten naar integratie en sociale vaardigheden.

- Nalatenschap en successierechten

Bij het OCMW kan men terecht voor hulp bij aangifte van de nalatenschap.

HOOFDSTUK 4: HAALBAARHEIDSTUDIE: GENDERGEVOELIG BUDGETTEREN IN DE PRAKTIJK- OCMW ALKEN

Aan de hand van een gendergevoelige budgetanalyse, bestudeer ik of de budgetten van het OCMW de bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen van het OCMW-cliënteel versterken of niet. De analyse vindt plaats in de evaluatiefase van de budgetcyclus en heeft betrekking op het jaar 2005. Ik doe dit niet voor alle budgetten van het OCMW, enkel voor de budgetten van het personeel, de sociale dienst en enkele thuisdiensten.

De methode van gendergevoelige budgetanalyse die ik hiervoor toepas, is een gender analyse van de overheidsuitgaven en begunstigden (% mannen/vrouwen). Ik maak een vergelijking van:

- de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen met het aantal voltijds equivalenten;
- de uitgaven van de sociale dienst met het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden;
- de uitgaven van de poetsdienst en de klusjesdienst met het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden.

Deze vorm van gendergevoelige budgetanalyse levert aanvullende informatie op voor het OCMW-beleid van Alken. Uiteindelijk probeer ik via resultaten van het onderzoek, een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen, achtereenvolgens toegepast op het personeel, de sociale dienst en de klusjes- en poetsdienst:

- In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?
- Welke gegevens zijn nodig voor een gendergevoelige budgetanalyse?
- Welke gegevens zijn beschikbaar en toegankelijk?

De gegevensverzameling is van groot belang voor een geslaagde toepassing van gendergevoelig budgetteren

4.1 Onderzoeksopzet rond de gevalstudie

Via de opgedane inzichten uit de literatuurstudie, vorm ik een kader voor de aanpak van de gevalstudie. In de volgende paragraaf verantwoord ik mijn keuze voor de uitgaven van de gendergevoelige budgetanalyse.

Om de gevolgen van de uitgaven van een begroting op mannen en vrouwen te analyseren, kan de som van uitgaven onderverdeeld worden in drie categorieën. Dit is de zogenaamde 'driecategorieënbenadering' van Rhonda Sharp. Ter verduidelijking geef ik een voorbeeld van elke categorie van uitgaven, toegepast op het OCMW van Alken:

1. De seksespecifieke uitgaven door het OCMW

Deze eerste categorie van bestedingen maken een minimale fractie uit van budget van het OCMW. Een voorbeeld van dit soort uitgaven zijn de acties die de dienst gezondheidspreventie van het OCMW organiseert voor borstkankerscreening. In februari 2005 werden er 86 zakdoeken met een knoop in verstuurd naar alle nieuwe 50-jarige vrouwen, als geheugensteuntje voor de borstkankerscreening⁵. Bij het subactiviteitencentrum 832/10 (sociale dienst) vinden we in de analytische rekening 'kosten van preventieve gezondheid' een bedrag van 2 800 EUR⁶. Hierbij vraag ik me af, waarom geen enkele activiteit van de gezondheidsdienst zich specifiek richt op mannen.

2. Uitgaven ter bevordering van gendergelijkheid binnen de publieke tewerkstelling

Een voorbeeld hiervan is het betaald ouderschapsverlof, wat de combinatie van zorg en arbeid voor vrouwen en mannen vergemakkelijkt. In werkelijkheid blijkt dat mannen en vrouwen verschillend reageren op deze beleidsmaatregel, met als gevolg dat de regeling nauwelijks van invloed is op de herverdeling van onbetaalde arbeid. Dit bevestigt ook het onderzoek van Thera van Osch (2005): *'Vrouwen zullen deze regeling meer gebruiken om zorgverlof op te nemen (een ziek familielid, de komst van een baby) dan mannen. Mannen daarentegen schijnen deze regeling liever te gebruiken om eerder te stoppen met werken of om een hobby uit te leven.'* Binnen deze rubriek wordt ook aandacht besteed aan de verdeling van het overheidsperoneelsbestand over mannen en vrouwen. Daarom ga ik ook voor het personeel van het OCMW de man/vrouw-verhouding na.

3. De resterende of 'mainstream' uitgaven

De uitgaven voor de sociale dienst en de thuisdiensten bevinden zich in deze categorie. Dit zijn uitgaven die niet specifiek gericht zijn op één welbepaalde sekse of op het bevorderen van gendergelijkheid. Het grootste deel van de uitgaven van het OCMW bevinden zich in deze laatste categorie.

---

⁵ Jaarverslag 2005, OCMW Alken: 26

⁶ Bijlage 2: Analytische rekening: 6113100 Kosten preventieve gezondheid

Ik gebruik de methode 'gender-disaggregated public expenditure incidence analysis' van UNIFEM om de verdeling van de overheidsuitgaven tussen mannen en vrouwen te kunnen beoordelen. Dit vereist kwantitatieve gegevens voor de meting van (Commonwealth Secretariat):

- de eenheidskost voor het leveren van een bepaalde dienst,
- het aantal gebruikte eenheden door mannen en vrouwen.

Het voordeel voor de begunstigde berekenen we door de waarde van de eenheidskost te vermenigvuldigen met het aantal gebruikte eenheden door de relevante individuen. Dit voordeel hangt vervolgens af van:

- de toewijzing van de overheidsuitgaven in het verstrekken van openbare diensten,
- het gedrag van huishoudens/individuen in het gebruik van publieke middelen.

De derde categorie van uitgaven, rekening houdend met het genderperspectief, bestudeer ik aan de hand van het functioneel kaderwerk van Diane Elson. (*Functional Performance Framework, Elson D., 1999*) Het proces van gendergevoelig budgetteren omvat drie stappen:

Stap 1: kader voor analyse

De budgetcyclus vormt het vertrekpunt van de analyse en bestaat uit vier niveau's. Ter verduidelijking geef ik een voorbeeld van elk niveau, toegepast op dit onderzoek:

- bestedingen/input: de bedragen of de middelen die worden gereserveerd of uitgegeven aan de sociale dienst en de thuisdiensten;
- activiteiten: de diensten die de sociale dienst en de thuisdiensten leveren;
- resultaten/output: het gebruik van de geleverde diensten van de sociale dienst en de thuisdiensten zoals bijvoorbeeld het aantal begunstigten van het leefloon en het aantal gebruikers van de poetsdienst;
- uitwerking/effecten: de gerealiseerde resultaten in een breder perspectief zoals bijvoorbeeld de verhoging van het welzijn en de welvaartspositie van het OCMW-clïenteel.

Deze informatie dient bovendien uitgesplitst te zijn naar mannen en vrouwen en andere relevante kenmerken zoals leeftijd, gezinstype en burgerlijke stand omdat we willen onderzoeken of er significante verschillen bestaan tussen de mannelijke en vrouwelijke begunstigten.

Stap 2: de praktische analyse

De volgende vragen gebruik ik om het onderzoek van de sociale dienst en de thuisdiensten te leiden:

- Input:
  - Hoeveel geld is toegewezen aan de sociale dienst en de thuisdiensten?
  - Wie zijn de doelgroepen van de sociale dienst en de thuisdiensten?
- Activiteiten:
  - Aan welke activiteiten/input is het geld toegewezen?
- Output:
  - Welke daadwerkelijke resultaten/gevolgen hebben de activiteiten gehad?
  - Zijn de resultaten zoals verwacht? Met betrekking tot onze hypothese over vrouwen en mannen?
- Effecten:
  - Hebben de toewijzingen van middelen met betrekking tot de sociale dienst en de thuisdiensten het gewenste effect gehad?

Het meten van effecten van de maatregelen van de sociale dienst en thuisdiensten is niet mogelijk omdat het zeer moeilijk is de impact van de maatregelen te meten: bijvoorbeeld het verlagen of verhogen van het welzijn van het OCMW-cliënteel.

De sociale dienst en de thuisdiensten analyseer ik dus vanuit bovengenoemd model. De uitkomsten van de analyse van deze gegevens kunnen consequenties hebben voor de formulering van het beleid en de verdeling van de uitgaven.

Stap 3: het operationele overzicht

Ik formuleer aanbevelingen voor aanpassingen van het budget van het OCMW van Alken in hoofdstuk 5, opdat de genderkloof tussen mannen en vrouwen kan verkleind worden.

- **Welke documenten zijn relevant voor het onderzoeksproces?**

Allereerst hebben we de begroting van het OCMW nodig, aangezien deze de basis vormt van dit onderzoek. Ten tweede hebben we gegevens over de kosten van de dienstverlening van de sociale dienst en thuisdiensten nodig. Ten derde zijn ook gegevens over de begunstigden van de sociale dienst en thuisdiensten vereist. In de volgende paragraaf bespreek ik alle deze gegevens.

- Exploitatiebudget per analytische rekening per subactiviteit

Het OCMW van Alken wordt boekhoudkundig onderverdeeld in 4 activiteitencentra:

- 100/99: beheer en administratie
- 832/10: maatschappelijke dienstverlening
- 8342/99: dienstencentrum
- 8442/99: buitenschoolse kinderopvang

In dit onderzoek is enkel het activiteitencentrum 'maatschappelijke dienstverlening' relevant omdat hierin de uitgaven voor de taken van de sociale dienst, de klusjesdienst en poetsdienst zijn begroot. In tabel 2 zijn de geselecteerde subactiviteitencentra weergegeven met de gebudgetteerde uitgaven voor 2005.

Tabel 2: Geselecteerde subactiviteitencentra van het activiteitencentrum 832

Subactiviteitencentra	Totaal budget	€	%
832/10	De sociale dienst	263.720,0	19,5
832/20	Lokaal opvanginitiatief	221.875,0	16,4
832/30	Financiële steun asielzoekers	205.540,0	15,2
832/40	Bejaardenwoningen	2.500,0	0,2
832/50	Klusjesdienst	123.495,0	9
832/70	Poetsdienst	269.160,0	20
832/99	Standaard Code	266.950,0	19,7
832	Totaal activiteitencentrum	1.353.240,0	100

7

In elk subactiviteitencentrum vinden we alle uitgaven die direct of indirect gerelateerd zijn aan de geleverde dienst. Voor de poetsdienst voorziet het OCMW het hoogste budget: 20% van het totale activiteitencentrum gaat hier naar toe. De reden hiervoor is dat de bezoldigingen van de 16 poetsvrouwen ook hierin zijn opgenomen. Bij de code 832/10, sociale dienst, vinden we bijvoorbeeld de uitgaven voor het leefloon terug.

---

⁷ Lijst met analytische rekeningen per subactiviteitencentrum over 12 maanden in 2005

- Het grootboek der uitgaven

Dit grootboek der uitgaven heb ik nodig om te kunnen weten wat er uitgegeven is per geleverde dienst van de sociale dienst en de thuisdiensten in 2005. De OCMW-ontvanger is verantwoordelijk voor de budgettaire boekhouding van deze uitgaven. Uit het grootboek der uitgaven blijkt per dienstjaar en begrotingsartikel (Croymans M. , 1997: 32):

- het bedrag van de begrotingspost;
- de nummer van de bevelschriften en van de door de financiële instelling afgeleverde rekeningstanden, de naam van de schuldeiser en de aard van uitgave;
- de gedane betalingen met vermelding van de datum en het betreffende dagboeknummer;
- het op elke post nog beschikbaar gedeelte na boeking van de gedane betalingen.

Het grootboek der uitgaven wordt elk jaar afgesloten op 1 april van het jaar volgend op het begrotingsjaar, nadat de betalingen zijn geboekt zijn die tot 31 maart werden verricht.

- Jaarverslag van 2005

Het jaarverslag is het inhoudelijke deel van de jaarrekening. Het wordt opgesteld voor het OCMW als geheel, maar verschaft ook toelichting bij de werking van de verschillende activiteitencentra van het OCMW. Daarnaast geeft het ook informatie weer over het patroon van het gebruik van de geleverde diensten. Het is van groot belang dat deze gegevens uitgesplitst zijn naar mannen en vrouwen voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren.

4.2 Toepassing: het personeel

Deze analyse gaat over de OCMW-raad, het Vast Bureau en het personeelsbestand van het OCMW omdat dit een vollediger beeld weergeeft van eventuele genderverschillen.

Het integreren van de aandacht voor sekseverschillen in regulier beleid is het uitgangspunt van gender mainstreaming, zoals we gezien hebben in de literatuurstudie. Dit geldt niet alleen voor het externe beleid van overheden, maar ook voor de wijze waarop het interne personeelsbeleid wordt vormgegeven. Via de man/vrouw-verhouding in het personeel ga ik op een indirecte manier na of er sprake is van genderverschillen bij het OCMW van Alken.

Tabel 3: Aantal mannelijke en vrouwelijke raadsleden bij het OCMW Alken op 01.01.06

Raadsleden	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
	3	30	7	70	10	100

8

In tabel 3 stellen we vast dat er meer vrouwelijke dan mannelijke raadsleden zetelen in de Raad voor Maatschappelijk Welzijn. De man/vrouw-verdeling bedraagt 30/70. De voorzitter van de Raad is ook meegerekend bij de vrouwelijke raadsleden. In het Vast Bureau zetelen tevens 2 vrouwen. Positief is dat de hogere functies bij het OCMW, zoals ontvanger, jurist en voorzitter ook ingevuld zijn door vrouwen. Enkel de secretaris van het OCMW is een man (tabel 3).

Tabel 4: Het geslacht van de hogere functies bij het OCMW in de gemeente Alken op 01.01.06

	Man	Vrouw
Beroep		
Secretaris	m	
Voorzitter		v
Ontvanger		v
Jurist		v

9

Tabel 5: OCMW-personeel naar arbeidstijd en geslacht in de gemeente Alken op 01.01.06

Arbeidstijd	Mannen			Vrouwen			TOTAAL		
	aantal	%	%	aantal	%	%	aantal	%	%
halftijds	1	3,4	14,3	28 (*) ¹⁰	96,6	70	29	100	61,7
3/4de	0	0	0	2	100	5	2	100	4,3
voltijds	6	37,5	85,7	10	62,5	25	16	100	34
TOTAAL	7	14,9	100	40	85,1	100	47	100	100
V.T.equivalent	6,5	20,6	92,6	25,1	79,4	62,8	31,6	100	67,2

11

⁸ Bron: Alkengids 2006: 70

⁹ Bron: Secretaris OCMW Alken

¹⁰ Bij de halftijds werkende vrouwen zijn ook de Gewestelijke ontvanger (werkt 2 dagen per week) en de juriste (werkt één dag per week) meegeteld.

¹¹ Bron: Secretaris OCMW Alken

Naast de 10 raadsleden, de voorzitter, de secretaris en de twee bureau-leden zijn er ongeveer 47 personeelsleden actief in het OCMW van Alken. De overgrote meerderheid van de personeelsleden zijn vrouwen: namelijk 85,1 % (of 79,4 % voltijds-equivalent) ten opzichte van slechts 14,9 % mannen (of 20,6 % V.T.equivalent). Terwijl globaal 61,7 % halftijds, 4,3 % 3/4de en 34 % voltijds werkt:

- is dat bij de vrouwen respectievelijk 70 %, 5 % en 25 %,
- en bij de mannen respectievelijk 14,3 %, 0 % en 85,7 %.

Uit tabel 5 besluiten we dat het merendeel van het personeel dat halftijds werkt tevens vrouwen zijn. Op één iemand na, werken alle mannelijke personeelsleden voltijds. We kunnen dus zeggen dat er duidelijke verschillen zijn wat de arbeidstijd betreft tussen mannen en vrouwen.

Tabel 6: OCMW naar instelling/dienst en arbeidstijd in de gemeente Alken op 01.01.06

	Voltijds			Deeltijds (*) ¹²			Totaal		
	aantal	%	%	aantal	%	%	aantal	%	%
Centrale diensten	4	80	25	1	20	3,2	5	100	10,6
Sociale dienst	3	75	18,8	1	25	3,2	4	100	8,5
Gezins- en bejaardenhulp	1	33,3	6,3	2	66,6	6,5	3	100	6,4
Poets en/of klusjesdienst	6	30	37,5	14	70	45,2	20	100	42,6
Kinderopvang	1	7,7	6,3	12	92,3	38,7	13	100	27,7
Overige	1	50	6,3	1	50	3,2	2	100	4,3
Totaal	16	34	100	31	66	100	47	100	100

13

De tewerkstelling is als volgt gespreid over diensten en instellingen (tabel 4.5):

- 42,6% bij de poets en/of klusjesdienst en 6,4% bij de gezins- en bejaardenhulp,
- in de centrale diensten (10,6%) en de sociale dienst (8,5%) werkt samen 19,1%,
- in de kinderopvang is ongeveer 30% tewerkgesteld.

¹² In het personeel dat halftijds werkt, zijn ook de juriste en ontvanger meegemeld en de twee vrouwen die 3/4de werken.

¹³ Bron: Secretaris OCMW Alken

In de centrale diensten en de sociale dienst werkt de meerderheid voltijds. In alle andere diensten werken meer personen deeltijds. De typische vrouwelijke beroepen worden overwegend ingevuld door vrouwen, zoals bijvoorbeeld de begeleiders van de kinderopvang en de poetsvrouwen.

Tabel 7: Een benadering van de verdeling van de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen via de verhouding van het aantal mannelijke en vrouwelijke voltijds equivalenten

		Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	
V.T.equivalent		€	%
Mannen	6,5	271.891,3	20,6
Vrouwen	25,1	1.049.918,7	79,4
Totaal	31,6	1.321.810,0	100

14

In het geconsolideerd exploitatiebudget vinden we onder de rubriek 'bezoldigingen, sociale last en pensioenen' een budget van 1 321 810 EUR terug voor 2005. Als we dit bedrag verdelen naar het aantal mannelijke en vrouwelijke voltijds-equivalenten, kunnen we stellen dat:

- 20,6 % van de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen naar de mannen gaat,
- en 79,4% van de de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen naar de vrouwen gaat.

We besluiten dat het grootste deel van het personeelsbudget aan de vrouwen wordt toegewezen omdat de vrouwen in het aantal voltijds-equivalenten in de overgrote meerderheid zijn.

4.2.1 *Besluit*

We besluiten dat er significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen wat de participatie betreft op dit beleidsterrein. Als eerste stellen we een oververtegenwoordiging van vrouwen vast zowel in de OCMW-raad, als in het personeelsbestand. Een positieve vaststelling is het feit dat de hogere functies zoals voorzitter, jurist en ontvanger bij het OCMW ook ingevuld zijn door vrouwen. Het personeelsbeleid behandelt mannen vrouwen dus

---

¹⁴ Het geconsolideerd ecplotatiebudget voor dienstjaar 2006 OCMW Alken : 9

even gunstig op basis van het geslacht. Ten tweede zijn er ook merkbare verschillen in de arbeidstijd. De meeste deeltijdse functies worden ingevuld door vrouwen. In de centrale dienst en de sociale dienst daarentegen, werkt de meerderheid van het personeel voltijds.

In laatste instantie heb ik een gelijke verdeling van de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen benaderd, via de ongelijke verhouding van het aantal vrouwelijke en mannelijke voltijds-equivalenten. Hieruit blijkt dat het grootste deel van het personeelsbudget aan de vrouwen wordt toegewezen doordat de verhouding tussen de mannelijke en vrouwelijke voltijds equivalenten erg ongelijk is. Welke toegevoegde waarde deze kennis ons nu oplevert, is niet duidelijk.

4.3 Toepassing: de sociale dienst

In dit deel ga ik over tot de tweede stap van het functioneel kaderwerk van Elson: een praktische analyse van de vier niveau's van de budgetcyclus, gebruik makend van de methode 'gender- disaggregated public expenditure incidence analysis'

- Welke gegevens zijn nodig voor een gendergevoelige budgetanalyse?

Deze methode vereist de toegang tot gegevens over de publieke dienstverlening en het gebruik van de diensten. Gegevens over het gebruik van de dienstverlening kunnen we verkrijgen via het OCMW zelf (het jaarverslag of personeel) of via federale statistische bureaus. De twee bronnen van informatie kunnen verschillen en soms in beide gevallen geen statistieke gesegregeerd naar gender bevatten

4.3.1 Hoeveel geld is uitgegeven aan de sociale dienst?

Op de sociale dienst kan men terecht met problemen van materiële, financiële, sociale en psychologische aard. De analyse heeft vooral betrekking op de activiteiten, die uit financiële dienstverleningen bestaan zoals bijvoorbeeld het leefloon en andere financiële tussenkomsten.

In tabel 2 zien we dat het OCMW een budget van 263 720 EUR voor het subactiviteitencentrum sociale dienst (832/10) voorziet.

4.3.2 *Aan welke activiteiten is het geld toegewezen?*

Om te kunnen weten wat er in 2005 specifiek is uitgegeven aan elke geleverde activiteit van de sociale dienst, is het nodig om over het grootboek der uitgaven te beschikken. Na contact met de secretaris en ontvanger, werd de aanvraag tot openbaarmaking van het grootboek der uitgaven afgewezen omdat de namen van het OCMW-cliënteel in het grootboek vermeld staan. Een uitzondering op de openbaarheid voor het vrijgeven van vertrouwelijke informatie is mogelijk, als je kan aantonen dat de andere persoon er een belang bij heeft. Volgens de secretaris, woog mijn belang echter niet op tegen dat van de openbare orde. De regels hieromtrent zijn terug te vinden in artikel 14 van het *'Decreet van 24 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur'*¹⁵.

Het gevolg is dat we niet kunnen weten hoeveel geld er specifiek per geleverde activiteit van de sociale dienst is uitgegeven in 2005. Aan de hand van de analytische rekeningen die tot de sociale dienst behoren, kennen we wel de totale gebudgetteerde uitgaven voor 2005. Uit de tabel merken we op dat (zie bijlage 2):

- 45 % van het budget aan 'steun in speciën' is toegewezen,
- 27,5 % van het budget is toegewezen aan het leefgeld,
- 18,9 % van het budget aan steun in natura,
- het overige geld van het budget gaat niet meer over een dienstverlening van de sociale dienst.

4.3.3 *Welke gevolgen hebben de activiteiten van de sociale dienst?*

Wie zijn de werkelijke begunstigen¹⁶ van de verschillende activiteiten van de sociale dienst? is hetgeen ik me afvraag in de volgende paragraaf. Vervolgens ga ik over tot de analyse van de gegevens over de begunstigen en welke problemen ik hierbij ben tegengekomen.

Informatie over de begunstigen van de sociale dienst heb ik gekregen van het diensthoofd van de sociale dienst. Het jaarverslag van 2005 geeft een overzicht van de vragen waarmee het OCMW het afgelopen jaar geconfronteerd werd. Om conclusies te kunnen trekken, is het belangrijk dat deze gegevens uitgesplitst zijn naar het geslacht. Andere gegevens over de

---

¹⁵ Beschikbaar op http://www3.vlaanderen.be/openbaarheid/downloads/openbaarheid_decreet.pdf

¹⁶ De begunstigde is de persoon die theoretisch voldoet aan alle voorwaarden om te genieten van een recht (bijvoorbeeld, het recht op maatschappelijke integratie) en die effectief gebruik maakt van dit recht (bijvoorbeeld iemand die een aanvraag indient tot het bekomen van een recht op maatschappelijke integratie indient bij het OCMW).

begunstigden heb ik niet kunnen krijgen, door het beroepsgeheim waar het personeel aan gebonden is en de vertrouwelijke informatie.

- Aanvragers om financiële tussenkomst vanwege het OCMW

In het jaarverslag van 2005 zijn de gegevens van deze aanvragers opgesplitst naar mannen en vrouwen. De gegevens van de aanvragers worden vastgelegd in raadsdossiers. De OCMW-raad beslist over alle hulpvragen, evenwel heeft de Raad voor Maatschappelijk Welzijn aan het Vast Bureau de bevoegdheid gedelegeerd om beslissingen te nemen aangaande individuele steundossiers van asielzoekers, vluchtelingen, gezinsherenigers en geregulariseerde vreemdelingen en dit zover ze geen recht op leefloon hebben.

Tabel 8: Aantal mannen en vrouwen die naar financiële tussenkomst vragen in 2005 bij het OCMW Alken

Man/vrouw	aantal	%	gemiddelde leeftijd
Man	215,0	55,6	54,0
Vrouw	172,0	44,4	59,0
Totaal	387,0	100,0	56,5

17

In 2005 werden voor 387 aanvragers 533 financiële dossiers opgesteld. Een aanvrager kan meerdere keren per jaar een dossier op de Raad hebben, waarin meerdere hulpvragen behandeld kunnen worden. Bijvoorbeeld een hulpvrager heeft 3 vragen over het leefloon, huurwaarborg en tussenkomst medische uitgaven, dan is de registratie als volgt: 1 aanvrager – 1 dossier- 3 hulpvragen.

Van de 387 aanvragers waren er 322 Belgen. De 65 niet-Belgen zijn vooral afkomstig uit India , Iran en Joegoslavië. Mannen vragen vaker financiële tussenkomst dan vrouwen, zoals uit de cijfers van het jaarverslag blijkt: de man/vrouwverdeling is 56/44. De gemiddelde leeftijd van de mannen bedroeg 54 jaar, terwijl dit bij de vrouwen 59 jaar was. Uit de leefsituatie van de aanvrager blijkt dat de alleenstaanden en de personen die enkel samenwonen met anderen die geen bloed- of aanverwante zijn, het meest kwetsbaar zijn.

De voornaamste oorzaak van de steunaanvragen is het Sociaal Stookoliefonds. In 2005 voerde de minister van Maatschappelijke Integratie , *Christian Dupont*, een korting in van maximum 17,5 % op de stookolie, om tegemoet te komen aan de prijsstijgingen van de

¹⁷ Bron: jaarverslag 2005, OCMW Alken: 11

petroluempducten. De doelgroepen van de verwarmingstoelage in het kader van het Sociaal Stookoliefonds zijn sociaal-economische zwakke gezinnen, personen met schuldenoverlast en personen met het recht op een verhoogde verzekeringstegemoetkoming (www.mi-is.be). Vervolgens waren de materiële en financiële opvang van asielzoekers belangrijke oorzaken van de steunaanvragen (Jaarverslag 2005).

De financiële hulpvraag kan resulteren in een toekenning of een weigering. In de 533 dossiers werden 775 hulpvragen gesteld, over een bepaalde vorm van financiële hulp. Hiervan werden 611 of 79 % van alle vragen goedgekeurd (toegekend of herzien). In totaal werden 164 of 21 % van de vragen geweigerd, ingetrokken of in beraad gehouden. De OCMW-raad beslist over elke individuele aanvraag om hulpverlening en deze kunnen gaan over:

- het recht op maatschappelijke integratie - leefloon,
- verblijfskosten en borgstellingen rustoord en opvangtehuizen,
- voorschotten op allerhande sociale uitkeringen,
- budgetbeheer,
- steun,
- vreemdelingen.

In de volgende tabel vinden we een overzicht terug van totale aantal aanvragen per financiële hulpverleningsvorm. Per financiële hulpverleningsvorm is tevens het percentage toekenningen, herzieningen, weigeringen, intrekkingen en in beraadslagingen weergegeven.

Tabel 9: Overzicht van het totale aantal aanvragen per financiële hulpverleningsvorm in 2005.

Soort Beslissing	leefloon		Verblijfskosten en borgstellingen		Voorschotten		Budgetbeheer		Steun		Vreemdelingen		Totalen	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
toekenning	43	66	10	83,3	14	93,3	8	61,5	346	85	161	61,2	582	75
herziening	4	6,2	1	8,3	1	6,7	1	7,7	7	2	15	5,7	3,4	4
weigering	7	11	1	8,3			1	7,7	48	12	9	3,4	66	9
intrekking	10	15					3	23,1	0	0	77	29,3	90	12
in beraad	1	1,5					0	0	6	2	1	0,4	8	1
Totaal aanvragen	65	8,4	12	1,5	15	1,9	13	1,7	407	53	263	34	775	

¹⁸

¹⁸ Bron: jaarverslag 2005 OCMW Alken: 11

De meeste aanvragen handelen over financiële steun, namelijk 53 % van alle steunaanvragen. De voornaamste reden hiervoor is het stookoliefonds, zoals ik hierboven reeds heb besproken. Het grootste deel van deze aanvragen zijn ook goedgekeurd: namelijk 87 % (toegekend en herzien). Aanvragen voor verblijfskosten en borgstellingen werden het minste ingediend, zoals we zien in tabel 9. Op de tweede plaats vinden we de aanvragen betreffende de vreemdelingen. De steunaanvragen van de vreemdelingen gingen vaak over de terugbetaling van medische en farmaceutische kosten. Opvallend is dat 29 % van de totale aanvragen van de vreemdelingen zijn ingetrokken in 2005. De aanvragen voor voorschotten zijn allemaal goedgekeurd. Het ging hier vooral over onderhoudsgeld voor kinderen. De aanvragen betreffende het leefloon staan op de derde plaats, met in totaal 65 aanvragen in 2005: ongeveer 72 % van de aanvragen zijn goedgekeurd.

Tabel 10: Leefloon per vorm in 2005

Soort Beslissing	Leefloon alleenstaande		Leefloon alleenstaande e met kind		Leefloon samenwonende		Leefloon tewerkstelling		Leefloon andere		Totalen	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
toekenning	11	73,3	6	100	13	56,5	13	65	1	100	43	66,1
herziening	1	6,7			1	4,3	2	10			4	6,2
weigering					6	26,1					7	10,8
intrekking	3	20			3	13	4	20			10	15,4
in beraad							1	5			1	1,5
Totaal aanvragen	15	23,1	6	9,2	23	35,4	20	30,8	1	1,5	65	100

¹⁹

In het jaarverslag staat het leefloon ook per vorm in een tabel gerangschikt. In tabel 10 stellen we vast dat, in functie van het totale aantal aanvragen:

- ongeveer 34 % over het leefloon voor samenwonende gaat, waarvan 61 % van de aanvragen zijn goedgekeurd;
- bijna 31 % over het leefloon tewerkstelling gaat, waarvan 75 % van de aanvragen zijn goedgekeurd;
- ongeveer 23 % over het leefloon voor alleenstaande gaat, waarvan 80 % van de aanvragen zijn goedgekeurd.

¹⁹ Bron: jaarverslag 2005, OCMW Alken, pg 12

We besluiten dat de aanvragen voor het leefloon voor alleenstaande, het meeste worden toegekend. Een logische verklaring hiervoor is, dat alleenstaanden vaak minder inkomsten hebben dan de anderen, en dus sneller voldoen aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een leefloon. De aanvragen voor het leefloon voor alleenstaande met kind, zijn allemaal goedgekeurd.

- Welke gegevens zijn beschikbaar en toegankelijk van de sociale dienst?

In het jaarverslag vinden we gegevens over het aantal mannelijke en vrouwelijke aanvragers om financiële tussenkomst, maar niet per financiële hulpverleningsvorm. Mannen vroegen vaker financiële tussenkomst dan vrouwen. Dit is niet zoals we hadden verwacht. Enkel in het jaarverslag van 2003 werden de details naar mannen en vrouwen voor de tewerkstellingsmaatregelen in functie van het leefloon weergegeven. In de volgende jaren is het OCMW gestopt met het opsplitsen naar mannen en vrouwen. *'De hoeveelheid werk en tijd die nodig is om het verslag op te stellen was de hoofdreden om op te houden met het opsplitsen'* volgens het diensthoofd van de sociale dienst. Door het gebrek aan gegevens gesegregeerd naar gender, kunnen we de uitgaven voor financiële steunverlening van de sociale dienst niet vergelijken met de begunstigden.

Bovendien was het diensthoofd van de sociale dienst er niet tot toe bereid cijfers vrij te geven over het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden van het leefloon en andere financiële steun wegens de vertrouwelijkheid van de informatie. Aan de vereiste voorwaarden van de gebruikte methode, kon dus niet worden voldaan: namelijk toegang tot gegevens over de publieke dienstverlening en het gebruik van de diensten.

4.3.4 *Recht op maatschappelijke integratie - het leefloon*

Om toch over gegevens gesegregeerd naar gender per financiële hulpverleningsvorm te kunnen beschikken, heb ik een beroep gedaan op de programmatorische Overheidsdienst 'Maatschappelijke Integratie, Armoede en Sociale Economie' (POD MI). De cijfers gaan over het recht op maatschappelijke integratie.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden, dat het totale aantal aanvragen voor het leefloon in het jaarverslag van 2005 verschillen van de cijfers via het POD Maatschappelijke Integratie. Op basis van een gesprek met *Valère Philippaerts*, het diensthoofd van de sociale dienst, blijkt dat de registratie van het OCMW veel uitgebreider is dan die van het POD MI: *'Iemand die in 2005 recht had op een leefloon, een herziening gehad heeft in 2005, tewerkgesteld was via zijn recht op leefloon en in 2005 een stopzetting heeft gehad van het leefloon, komt*

vier keer voor als aanvrager in de registratie. In de 65 aanvragen voor het leefloon in het jaarverslag zitten ook weigeringen, herzieningen, stopzettingen, tewerkstelling, enzovoort, terwijl de POD Maatschappelijke Integratie enkel de toekenningen registreert.

Het recht op maatschappelijke integratie omvat:

- a) Het leefloon: een minimuminkomen voor mensen die niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak op kunnen maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. (www.mi-is.be)
- b) Tewerkstelling met toepassing van artikel 60, § 7 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn: een vorm van maatschappelijke bijstand waarbij het OCMW een baan bezorgt aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces. In de meeste gevallen treedt het OCMW zelf als werkgever op. Het centrum kan de persoon in zijn eigen diensten tewerkstellen of ter beschikking stellen van een derde werkgever.
- c) De activeringsmaatregelen waarvoor het OCMW een financiële tussenkomst kan toekennen. Voor het OCMW van Alken is enkel het invoeginterim van toepassing. Het invoeginterim is een activeringsprogramma waarbij interimbureaus aan leefloners of equivalent leefloners een voltijds contract van 24 maanden aanbieden.

Tabel 11: Rechthebbenden op maatschappelijke integratie per geslacht in de gemeente Alken in 2005

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	sekseratio	n	%	sekseratio	n	%
Rechthebbenden op het leefloon	12	63,2	37,5	20	90,9	62,5	32	78
Rechthebbenden op art.60,7	6	31,6	75	2	9,1	25	8	19,5
Rechthebbenden op activeringsmaatregelen	1	5,3	100	0	0	0	1	2,4
Totaal rechthebbenden op maatschappelijke integratie	19	100	46,3	22	100	53,7	41	100

²⁰

²⁰ Bron: POD MI

In tabel 11 bespreek ik de verdeling van alle maatregelen per geslacht voor het recht op maatschappelijke integratie die van toepassing zijn op het OCMW van Alken. De gegevens staan gerangschikt volgens de verschillende maatregelen. De sekseratio geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen een bepaalde maatregel weer. Het percentage toont het aandeel van een bepaalde maatregel in het totale aantal mannen en vrouwen die recht hebben op maatschappelijke integratie. Er zijn meer vrouwen dan mannen die recht op maatschappelijke integratie: de man/vrouw verdeling bedraagt 46/54. De overgrote meerderheid van de rechthebbenden behoren tot de maatregelen in verband met het leefloon. Bij de activeringsmaatregelen zijn er slechts 2,4 % rechthebbenden ten opzichte van het totale aantal rechthebbenden op maatschappelijke integratie. Bij de maatregelen voor tewerkstelling zijn de mannen oververtegenwoordigd: er zijn slechts 5,3 % vrouwen voor deze maatregel.

- Het leefloon

De gegevens over de begunstigden van het leefloon behoeven meer aandacht, aangezien het een belangrijke indicatie aangeeft over armoede van de inwoners van Alken. Als men een leefloon aanvraagt, gaat het OCMW in het bijzonder de volgende zaken van de hulpvrager na:

- de identiteit en materiële en sociale toestand, evenals die van de personen waar men mee samenwoont,
- het inkomen,
- bepaalde vormen van steun die men al vroeger heeft gekregen van het OCMW.

Het bedrag van het leefloon, evenals dat van diens equivalent in het kader van maatschappelijke hulp, financiële ondersteuning, is afhankelijk van de gezinstoestand. Momenteel zijn drie categorieën mogelijk:

- Categorie A: elke persoon die samenwoont met één of meerdere personen,²¹
- Categorie B: alleenstaand persoon,
- Categorie E: persoon met gezinslast²².

---

²¹samenwonende personen, dit zijn personen die onder hetzelfde dak wonen en hun huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelen. Samenwonende partners kunnen, ieder voor zich, aanspraak maken op een geïndividualiseerd recht op maatschappelijke integratie, ongeacht de vorm die zij voor hun relatie hebben gekozen: het huwelijk, het samenlevingscontract, het feitelijke gezin, ...

Samenvattend geldt categorie E enkel voor de persoon die uitsluitend samenwoont met kinderen waarvan er ten minste één minderjarig is en/of een huwelijks- of levenspartner heeft. Zo behoren de echtgenoten of levenspartners die geen kinderen hebben tot categorie A en niet tot categorie E. Elke huwelijks- of levenspartner kan ieder voor zich aanspraak maken op een geïndividualiseerd recht op maatschappelijke integratie. Ook de echtgenoten of levenspartners met een ongehuwd minderjarig kind, die samenwonen met de ouders van de echtgenoot, behoren niet tot categorie E, maar wel tot categorie A.

De individualisering van het recht op maatschappelijke integratie blijft gelden voor de categorieën A en B, maar voor de nieuwe categorie E geldt deze individualisering niet indien het gaat om samenwonende echtgenoten of levenspartners. In dat geval is de man/vrouw verdeling niet relevant, aangezien het gaat om een man en vrouw die van hetzelfde leefloon moeten genieten.

Tabel 12: Verdeling van de begunstigden leefloon per categorie en naar geslacht en sekseratio bij de leefloners in de gemeente Alken in 2005

	Mannen			Vrouwen			Totaal	
	n	%	sekseratio	n	%	sekseratio	n	%
Categorie A	6	50	60	4	20	40	10	31,3
Categorie B	5	41,7	29,4	12	60	70,6	17	53,1
Categorie E	1	8,3	20	4	20	80	5	15,6
Totaal	12	100	37,5	20	100	62,5	32	100

23

Aan de hand van tabel 12 bespreek ik de verdeling van de begunstigden in 2005 per categorie en geslacht. De gegevens staan gerangschikt volgens categorie van gerechtigden. De sekseratio geeft de verdeling van mannen en vrouwen binnen een bepaalde categorie leefloners weer. Het percentage toont het aandeel van een bepaalde categorie leefloners in het totale aantal mannen en vrouwen die recht hebben op een leefloon.

---

²² Het recht wordt geopend van zodra er tenminste één minderjarig kind aanwezig is. Het dekt meteen het recht van de eventuele echtgeno(o)t(e) of levenspartner. Onder gezin verstaat men echtgenoot; de levenspartner, het ongehuwd minderjarig kind of meerdere kinderen onder wie minstens één ongehuwd minderjarig kind. De levenspartner is de persoon met wie de aanvrager een feitelijk gezin vormt.

²³ Bron: POD MI

Er zijn duidelijk meer vrouwelijke dan mannelijke leefloners in 2005: de man/vrouw verdeling bedraagt 38/62. Meer dan de helft van de leefloners behoren tot de categorie 'alleenstaande'. De categorie 'samenwonende personen' is groter dan categorie 'persoon met enkel zijn gezin ten laste'. Deze laatste categorie dekt ook het recht van de eventuele huwelijks- of levenspartner en kinderen.

Bij de categorie 'samenwonende personen' zijn er meer mannen dan vrouwen vertegenwoordigd. Bij de alleenstaanden zien we ongeveer evenveel mannen als vrouwen. In vergelijking met de totaalverdeling mannen en vrouwen die recht hebben op een leefloon, betekent dit dat er een oververtegenwoordiging van vrouwen is. Bij de categorie 'persoon met enkel zijn gezin ten laste' zijn de vrouwen ook oververtegenwoordigd. Er zijn slechts 8,3% mannen terug te vinden in deze categorie.

We besluiten dat voor het recht op maatschappelijke integratie door het ontvangen van een leefloon er meer vrouwelijke dan mannelijke gerechtigden zijn. Dit is zoals we hadden verwacht. De grotere bestaansonzekerheid van vrouwen en het hogere aantal vrouwen die aangewezen zijn op het leefloon of aanvullende steun wordt verklaard door het feit dat zij verschillende achterstandskenmerken cumuleren. Voorbeelden van die achterstandskenmerken zijn: lage scholing, zwakke arbeidssituatie en scheiding. (www.rosadoc.be) Mannen hebben eens ze in de bijstandspopulatie terecht komen, meer kans om in de categorie 'samenwonende personen' te komen dan vrouwen. Bij de categorie 'persoon met enkel zijn gezin ten laste' zijn de vrouwen oververtegenwoordigd, er zijn slechts 8,3% mannen terug te vinden bij deze categorie. Dit komt ondermeer omdat vrouwen meestal in de bijstandspopulatie terechtkomen doordat ze verlaten worden door de kostwinner van het gezin. Ze gaan dus elders financiële hulp zoeken. Mannen komen eerder door het verlies van hun job of werkloosheidsvergoeding in de bijstandspopulatie terecht. Bij de 'alleenstaanden' zijn er tevens meer vrouwen dan mannen. Meer dan de helft van de leefloners bevinden zich in deze categorie.

Tabel 13: Een benadering van de verdeling van de uitgaven van het recht op maatschappelijke integratie via de verhouding van het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden per maatregel

2005	Budget	Mannen	Vrouwen	% aangerekend aan mannen en vrouwen
Toekenning leefgeld	71.050,0	26.288,5	44.761,5	37/63
Toekenning leefgeld art. 60, § 7	350,0	262,5	87,5	75/25
Toekenning leefgeld invoeginterim	1.000,0	1.000,0	0,0	100/0
Totaal leefgeld	72.400,0	33.304,0	39.096,0	46/54

▪ **In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?**

De gebudgetteerde gegevens voor het leefgeld uit het subactiviteitencentrum 832/10 sociale dienst. In 2005 werd een budget van 72 400 EUR begroot voor het totale leefgeld. In tabel 13 verdeel ik deze uitgaven naar het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigen van het leefgeld. De man/vrouw verhouding heb ik berekend in tabel 11 We zouden verwachten dat:

- er meer leefgeld uitgekeerd wordt aan vrouwen dan aan mannen omdat er meer vrouwelijke begunstigen dan mannelijke zijn;
- er meer leefgeld art. 60, § 7 toegekend wordt aan mannen dan aan vrouwen omdat er meer mannelijke dan vrouwelijke begunstigen zijn;
- er van het totale leefgeld meer geld naar de vrouwen dan de mannen gaat omdat er meer vrouwelijke dan mannelijke begunstigen zijn.

Dit zijn echter verkeerde conclusies. Ten eerste is het bedrag van het leefloon afhankelijk van de categorie waartoe de gerechtigde behoort. De bedragen van het leefloon geldig vanaf 1 augustus 2005 zijn (Programmawet 9 juli 2004 - BS 15/07/04):

- 5 004,83 EUR per jaar per samenwonende persoon,
- 7 507,25 EUR per jaar voor een alleenstaande persoon,
- 10 009,67 EUR per jaar voor een gezin met kinderlast.

Deze bedragen worden geïndexeerd en kunnen dus veranderen. Ten tweede houdt men ook rekening met de bestaansmiddelen van de aavrager bij de berekening van het leefloon. Bovendien moeten de bestaansmiddelen van de eventuele echtgenoot of levenspartner in aanmerking worden genomen voor de berekening van het leefloon. Tevens worden de gehele en gedeeltelijke vrijstellingen die wettelijk voorzien zijn, ook toegepast op de inkomsten van de echtgenoot of partner.

4.4 Toepassing: de klusjesdienst en de poetsdienst

De grootste groep van gebruikers van het OCMW zijn de senioren, en voor hen zijn ook de meeste diensten in het leven geroepen, zoals de thuisdiensten. De activiteiten en taken, die ik kort bespreek van de klusjesdienst en poetsdienst richten zich dan ook vooral op senioren en bejaarden die vaak niet meer goed te been zijn of weduwe zijn geworden.

---

²⁴ Bron: POD MI

De volgende resultaten hebben enkel betrekking op de thuisdiensten waarvoor gegevens uitgesplitst naar mannen en vrouwen beschikbaar waren. Om een beter idee te krijgen over wie de gebruikers van de thuisdiensten juist zijn en hoe de registratie gebeurt, heb ik een gesprek gehad met de verantwoordelijke maatschappelijke assistente voor de thuisdiensten, *Jill Bamps*. Uit het jaarverslag van 2005 en de lijsten van actieve deelname heb ik ook informatie gehaald over het aantal begunstigden van de thuisdiensten en andere kenmerken zoals de leeftijd.

4.4.1 *De klusjesdienst*

- Hoeveel geld is toegewezen aan de klusjesdienst?

In tabel 2 vinden we het volgende gebudgetteerd bedrag terug: 123 495 EUR

Welke doelgroep heeft de klusjesdienst?

- rustgepensioneerden met verhoogde tegemoetkoming geneeskundige verzorging;
- invaliden +66% erkend door RIZIV;
- mindervaliden vanaf categorie I erkend door Federale Overheidsdepartement Sociale Zekerheid;
- alleenstaande vrouwen met verhoogde tegemoetkoming geneeskundige verzorging;
- leefloners en/of rechthebbenden op maandelijkse financiële steun;
- cliënten van schuldhulpverlening (budgetbegeleiding, budgetbeheer, schuldbemiddeling).

Dit zover hun maandelijks inkomen en de bij hen samenwonende personen niet meer bedraagt dan 13 246,34 EUR + 2 452,25 EUR per persoon ten laste (bedragen op 01/08/05 – roerende en onroerende goederen inclusief).²⁵

- Voor welke taken?

In principe wordt bij iedere aanvraag door de verantwoordelijke maatschappelijk werker, en indien nodig vergezeld van de technicus, een huisbezoek afgelegd. Dit huisbezoek heeft als bedoeling:

- zicht te krijgen op de fysische en psychische gezondheidstoestand van de aanvrager,
- zicht te krijgen op de woonsituatie,
- zicht te krijgen op de mogelijkheden van hulp van familie, burens, mantelzorgers,
- zicht te krijgen op de aard en de omvang van het klusje,

---

²⁵ OCMW Alken, "Diensten Sociaal Huis", pg7

- het instellen van een financieel onderzoek,
- eventueel de doorwijsfunctie te activeren.

Het principe dat geldt is dat dringende en noodzakelijke klusjes voorrang hebben op andere werkzaamheden. De klusjesdienst moet immers beschouwd worden als een aanvulling op familiezorg, burenhulp en mantelzorg. Een klusje mag ook niet meer dan acht ononderbroken prestatie-uren in beslag nemen. Enkele voorbeelden van klusjes zijn: lekkende kranen, lampen vervangen, kleine snoeiwerken, deuren en ramen repareren

- Het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden?

Enkel voor de klusjesdienst wordt in het jaarverslag een verdeling naar mannen en vrouwen gemaakt. Dit heeft volgens Jill Bamps met het gebruikte computerprogramma te maken: *'Het programma van de klusjesdienst maakt het OCMW intern en hierin is de optie man/vrouw voorzien.'*

In 2005 deden 27 personen een beroep op de klusjesdienst, waaronder 6 mannen en 21 vrouwen, zoals blijkt uit tabel 14. Op de klusjesdienst doen vooral vrouwen een beroep: er zijn slechts 22 % mannen ten opzichte van het totale aantal begunstigden die gebruik maken van de klusjesdienst. Opvallend is de gemiddelde leeftijd van de mannen (85 jaar), die een stuk hoger ligt dan de gemiddelde leeftijd van de vrouwen (69 jaar). *'Mannen kunnen mogelijk nog op hogere leeftijd klusjes om en rond het huis opknappen'* verklaart Jill Bamps.

Tabel 14: Details over de beneficianten van de klusjesdienst in 2005

Beneficanten	n	%	gem. leeftijd
Mannen	6	22,2	85
Vrouwen	21	77,7	69
Totaal	27	100	77

26

De klusjesmannen voerden 71 klusjes uit en dit nam 575 uren in beslag. (Jaarverslag 2005) Het bedrag per uur voor de klusjesman wordt bepaald op basis van het inkomen van de aanvrager: het tarief schommelt tussen de 2,50 en 5,5 EUR. (OCMW, "Diensten sociaal huis") Bovendien betaalt de aanvrager een extra bedrag als de klusjesman bijvoorbeeld een hoge drukreiniger gebruikt tijdens het klusje.

---

²⁶ Bron: jaarverslag 2005, OCMW Alken: 15

- **In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?**

Voor het totale subactiviteitencentrum van de klusjesdienst werd er in 2005 een budget van 123 495 EUR begroot. Dit bedrag kan echter niet gebruikt worden om een percentage aan te rekenen aan mannen en vrouwen want dat zou tot verkeerde conclusies leiden. De prijs van een klusje is niet enkel afhankelijk van het inkomen, maar ook van het soort klusje, waardoor het onmogelijk wordt op de klusjesdienst een eenheidskost te plakken. Het gevolg is dat het budget niet naar mannen en vrouwen valt te herleiden, zonder een diepgaande studie.

4.4.2 De poetsdienst

- Hoeveel geld is toegewezen aan de poetsdienst?

In tabel 2 vinden we onder de code 832/70, het volgende totale gebudgetteerde bedrag terug voor de poetsdienst: 269 160 EUR

Mensen die het dagelijkse onderhoud van hun woning niet aankunnen zoals bejaarden, invaliden en zieken, kunnen hierop een beroep doen. Ook jonge gezinnen in crisissituaties kunnen geholpen worden bij het huishouden.

- Voor welke taken?

De taken die de poetsvrouw verricht, behoren tot het gewone dagelijkse of wekelijkse onderhoud van de woning. De taken van de poetsvrouw zijn bijvoorbeeld: stofzuigen, bedden opmaken en verschoneren, vloeren onderhouden, onderhoud van houtwerk en meubels, ramen en gordijnen wassen²⁷ (zie diensten sociaal huis).

- Het aantal mannelijke en vrouwelijke begunstigden?

De meeste beneficianten gebruikten de poetsdienst wekelijks. Een minderheid om de veertien dagen. De helpsters presteren 3 à 4 uren bij de mensen aan huis. In het jaarverslag staat echter niets vermeld over het geslacht van de gebruikers. Het computerprogramma dat gebruikt wordt is wel voorzien van de optie man/vrouw, maar er kunnen geen lijsten getrokken worden op basis van het geslacht. De maatschappelijke assistente, *Jill Bamps*, bezorgde me daarom een lijst met namen van actieve dienstverlening van de begunstigden van de poetsdienst. De lijst bestaat uit vier kolommen: naam van de gegunde, begin- en

---

²⁷ OCMW Alken, "Diensten Sociaal Huis": 5-7

einddatum, de dossierstatus en de verantwoordelijke maatschappelijke assistente. Om toch een idee te kunnen vormen van het geslacht, heb ik op basis van de namen in de lijsten het aantal vrouwelijke en mannelijke begunstigden geteld.

Toch is het belangrijk met een zekere foutenmarge rekening te houden. Ten eerste kunnen bepaalde namen zowel vrouwelijk als mannelijk zijn, waardoor het bepalen van het geslacht op basis van namen tot fouten kan leiden. Ten tweede registreert het OCMW enkel de naam van de man, als het om een koppel gaat, omdat de man in de meeste gevallen de titularis is van de regeling. Dit kan ook weer tot een vertekening van het resultaat leiden.

- **In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?**

Om de uitgaven van de poetsdienst te kunnen vergelijken met de begunstigden, is het vereist dat de eenheidskost per uur en het aantal uren per gebruiker van de poetsdienst gekend is. Ten eerste betalen de gebruikers van de poetsdienst een bedrag per uur dat aangepast is aan het inkomen, gaande van 1,75 tot 5 EUR. Bovendien mag het inkomen van de gebruikers niet hoger liggen dan 1 239 EUR. Ten tweede verschilt het gebruikte aantal uren per begunstigde. Sommige begunstigden maken maandelijks gebruik van de poetsdienst, terwijl anderen dit wekelijks doen. De ontvanger, *Nadine Dethier*, vertelde me dat het OCMW nergens gegevens bijhoudt over het aantal uren per gebruiker. We besluiten dat gendergevoelig budgetteren wegens de voorgenoemde redenen niet mogelijk is.

4.4.3 *Besluit*

De thuisdiensten richten zich vooral op de senioren en bejaarden. We merken op dat vooral bejaarde vrouwen ervan gebruik maken., die bij veel meer zijn bij de 60-plussers omdat de gemiddelde levensverwachting van vrouwen hoger is dan die van mannen. Dit bevestigt de verantwoordelijke maatschappelijke assistente ook: *'Het profiel van de gebruikers is vaak een weerslag van de bevolking.'* Vaak zijn de vrouwen niet meer goed te been en/of staan ze er alleen voor omdat ze weduwe zijn geworden. Den resultaten komen overeen met onze verwachtingen dat vrouwen meer gebruik maken van de diensten dan mannen.

- **In welke mate is gendergevoelig budgetteren haalbaar?**

Gendergevoelig budgetteren is niet mogelijk. Hiervoor zijn er verschillende redenen:

- de lijsten kunnen niet op man/vrouw getrokken worden;
- we zouden kunnen tellen op basis van namen, maar dan schuilt er het gevaar dat we onjuiste resultaten bekomen omdat bepaalde namen zowel vrouwelijk als mannelijk kunnen zijn en enkel de naam van de man geregistreerd wordt als het om een koppel gaat. De gegevens over de begunstigen zijn dus niet betrouwbaar genoeg wegens de mogelijke foutenmarge;
- we kunnen geen eenheidskost plakken op de geleverde diensten. De prijs per uur van de poetsdienst varieert mee met het inkomen van de gegunde en we kennen ook niet het aantal gebruikte uren door de gegunde omdat deze gegevens niet door het OCMW worden bijgehouden. De prijs van een klusje is, naast het inkomen, ook afhankelijk van het soort klusje.

4.5 Algemeen besluit

Centraal stond de vraag of de uitwerking van het beleid de bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen zou afzwakken of juist nog versterken. Met de nu beschikbare gegevens, bleek het niet mogelijk eenduidige beleidseffecten toe te schrijven aan het OCMW-beleid. Het was wel duidelijk in welke mate vrouwen en mannen gebruik maakten van de sociale en thuisdiensten, maar niet welke effecten dit had voor vrouwen en mannen. Daarvoor was een uitgebreidere analyse nodig, die in het bestek van deze gevalstudie niet kon worden gemaakt.

Als eerste onderzochten we of er sprake is van genderverschillen bij het personeelsbestand van het OCMW. De verhouding tussen de mannelijke en vrouwelijke voltijds-equivalenten was erg ongelijk: namelijk 6,5/25,1. Het personeelsbestand werd gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van vrouwen, die ook de meeste deeltijdse functies invulden. Positief was echter het feit dat de meeste hogere functies bij het OCMW ook door vrouwen werden ingevuld. Via een benadering wees ik het personeelsbudget toe aan het aantal mannelijke en vrouwelijke voltijds-equivalenten omdat het werkelijk aandeel van de mannen en vrouwen in het personeelsbudget niet gekend was. Aangezien de vrouwen in de meerderheid waren, kregen zij ook het grootste deel van de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen toegewezen: namelijk 79,4 % van het personeelsbudget. Welke toegevoegde waarde deze kennis oplevert is niet duidelijk.

Het grootste gedeelte van de besproken budgetten vielen niet te herleiden naar mannen en vrouwen. We achterhaalden wel in welke mate mannen en vrouwen gebruik maakten van de sociale dienst en de thuisdiensten. Een tweede toepassing had betrekking op de sociale dienst. De activiteiten van de sociale dienst bestaan vooral uit financiële dienstverleningen.

Financiële tussenkomst vanwege het OCMW werd meer gevraagd door mannen dan vrouwen: de man/vrouwverdeling was 56/44. Uit de registratie bleek dat de hulpvragers vaak ouder dan 50 jaar waren. Alleenstaande en personen samenwonend met anderen die geen bloed- of aanverwante zijn, waren het meest kwetsbaar. Er konden geen conclusies getrokken worden over het gebruik van de begunstigten per financiële hulpverleningsvorm omdat de cijfers in het jaarverslag niet opgesplitst zijn naar mannen en vrouwen. Bovendien was het niet mogelijk gegevens over begunstigten te vergelijken met de uitgaven per activiteit van de sociale dienst omdat het grootboek der uitgaven niet openbaar mag worden gemaakt.

We raadpleegden daarom een andere bron van gegevens over het OCMW: de Federale Overheidsdienst 'Maatschappelijke Integratie'. Uit deze cijfers bleek dat vrouwen meer recht op maatschappelijke integratie hadden dan mannen: de man/vrouwverdeling bedroeg 46/54. Het merendeel van de rechthebbenden op maatschappelijke integratie hadden recht op het leefloon, een financiële tussenkomst. Hier stelden we een nog sterkere ongelijke man/vrouwverhouding vast: 37/63. Daarentegen bij de maatregelen voor tewerkstelling, waren de mannen overtegenwoordigd. De meeste leefloners waren alleenstaand en vrouwelijk. Wat de gebruikers van de sociale dienst betreft, stelden we dus erg ongelijke verhoudingen tussen de mannen en vrouwen. Op welke manier zich dat vertaalde in het budget van de sociale dienst konden we niet kunnen achterhalen wegens het gebrek aan gegevens. We benaderden wel de toewijzing van het budget van de maatregelen voor het recht op maatschappelijke integratie via de gevonden man/vrouwverdeling. Of deze gelijke toewijzing van de financiële middelen aan mannen en vrouwen, zich ook in de realiteit zou voordoen, kon niet worden achterhaald. Het leefloonbedrag dat wordt uitgekeerd, is afhankelijk van de categorie (gezinsituatie) waartoe de leefloner behoort en zijn bestaansmiddelen. Aangezien de meeste alleenstaanden en allestaande ouders vaak vrouwen zijn, kunnen we verwachten dat er meer leefloon aan vrouwen gespendeerd wordt dan aan mannen.

Voor de thuisdiensten moesten we eenheidskost per klusje en poetsdienst kennen. Daarnaast hadden we ook het aantal klusjes per gebruikers en het aantal uren poetsdienst per gebruiker nodig. Tot slotte vergeleken we de uitgaven van de klusjes- en poetsdienst met de gegevens over de begunstigten. De thuisdiensten richtten zich vooral op senioren en bejaarden. Het profiel van de gebruikers is een weerspiegeling van de oudere bevolking die uit meer vrouwen dan mannen bestaat. Enkel het geslacht van de gebruikers van de klusjesdienst werd in het jaarverslag vermeld. De twee besproken thuisdiensten, de klusjes- en poetsdienst gebruikten vooral bejaarde vrouwen. Voor de klusjesdienst bedroeg de verhouding tussen mannen en vrouwen 6/21. Een opvallend kenmerk van de mannelijke gebruikers was het feit dat ze een stuk ouder waren dan de vrouwen. De gemiddelde leeftijd

van de mannen was 85 jaar, terwijl dit bij de vrouwen 69 jaar was. Het budget van de klusjesdienst viel niet te herleiden naar mannen en vrouwen omdat de prijs van een klusje afhankelijk was van het inkomen van de gebruiker, maar ook van het soort klusje dat voor hen werd uitgevoerd. Omdat de ongelijke verdeling tussen man en vrouwen erg uitgesproken was, kunnen we er toch van uitgaan dat het meeste geld van het klusjesbudget aan de vrouwen wordt gespendeerd en de bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen niet wordt versterkt.

Voor de poetsdienst kwam de ongelijke verhouding tussen mannen en vrouwen minder sterk naar voren: 67/44. Toch was er enige voorzichtigheid geboden bij deze verhouding omdat ze gebaseerd was op een schatting van het aantal gebruikers. Op basis van de namen uit de lijst van actieve deelname van de poetsdienst, telde ik het aantal mannelijke en vrouwelijke gebruikers. Echt betrouwbaar waren deze gegevens niet. Sommige namen uit de lijst konden zowel mannelijk als vrouwelijk zijn en als een koppel gebruik maakte van de poetsdienst, werd enkel de naam van de man geregistreerd. Het budget van de poetsdienst kon niet verdeeld worden naar het aantal mannen en vrouwen, vermits de prijs per uur voor de poetsdienst afhing van het inkomen van de gebruikers. Bovendien waren er ook geen gegevens beschikbaar over het aantal uren poetsdienst per gebruiker, met als gevolg dat gendergevoelig budgetteren niet haalbaar was.

HOOFDSTUK 5: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Gendergevoelig budgetteren is één van de instrumenten om het mainstreamingsproces te ondersteunen. Het eerste doel van dit analytisch beleidsinstrument is nagaan in welke mate het overheidsbeleid rekening houdt met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen en hoe dit vertaald wordt in de toewijzing van de financiële middelen van de overheid. Het betekent dat budgetten, begrotingen, belastingen en toelagen worden doorgelicht op hun impact op mannen en vrouwen. De tweede en uiteindelijke doelstelling bestaat erin gender te stroomlijnen doorheen de hele budgetcyclus

Aan de hand van een gendergevoelige budgetanalyse kan de mythe van de 'genderneutraliteit' van het budgettaire overheidsbeleid worden doorbroken. De maatregelen van de overheid die de bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen beperken of juist nog versterken, kunnen immers opgespoord worden in het budget. Als de overheid rekening houdt met de genderverschillen levert ze een bijdrage aan de gendergelijkheid.

De bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen aanpakken, is tevens verantwoord vanuit economisch perspectief. Niet enkel vanuit het mensenrechtperspectief. Het is een 'en-en' verhaal. Als de economie groeit, brengt dit meer mogelijkheden met zich mee om aan gendergelijkheid te werken en omgekeerd zorgt een gelijke toegang en participatie aan het sociale, politieke en economische leven voor een toename van de algemene economische groei en ontwikkeling. Gendergelijkheid is daarnaast ook een voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. De meest directe en meest efficiënte manier om armoede aan te pakken, is immers het dichten van de kloof in basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg, het verzekeren van een gelijke toegang tot productiemiddelen en meer gelijkheid in rechten en participatie aan besluitvorming.

Een gendergevoelige budgetanalyse kan betrekking hebben op de overheidsuitgaven- en inkomsten, op specifieke maatregelen voor mannen of vrouwen en op globale maatregelen van de overheid. Genderongelijkheid neemt veel verschillende vormen aan over de hele wereld en kan niet met een standaard aanpak worden behandeld. De driecategorieënbenadering van Rhonda Sharp en Debbie Budlender en het 'functional performance framework' van Diane Elson zijn hierbij veel gebruikte algemene benaderingen.

Uit de literatuurstudie blijkt dat er geen standaardmethode bestaat voor de toepassing van gendergevoelig budgetteren. Diane Elson ontwikkelde een zevental mogelijke instrumenten, die vooral een analyse van de overheidsuitgaven inhouden. De keuze hangt vooral af van de beschikbaarheid van gegevens, de expertise van het personeel, tijdsbeperkingen en andere bronnen zoals de toegang tot computers. De analyse kan plaatsvinden in de plan-, controle-

en evaluatiefase van de budgetcyclus. Drie van de zeven methodes zijn pre-begrotingsinstrumenten. De pre-begrotings- en begrotingsinstrumenten zijn nuttiger en sneller voor de toepassing van een gendergevoelige budgetanalyse omdat ze onmiddellijk de impact van de maatregelen van het beleid meten, terwijl de andere instrumenten het verzamelen van gegevens over de impact van gender op het beleid vereisen.

Zonder interesse en wil van de politieke top is gendergevoelig budgetteren in de praktijk niet haalbaar. Het tweede punt, waar het vaak misloopt, zijn de statistieken gesegregeerd naar gender die vereist zijn. Ofwel zijn er geen statistieken ofwel worden ze niet opgesplitst naar het geslacht. Als laatste vind ik van alle besproken randvoorwaarden, de randvoorwaarde van het draagvlak in de samenleving zeker een belangrijke.

Het budget speelt een cruciale rol in het beleidsproces en vervult belangrijke politieke, economische en sociale functies. Een gelijkwaardige verdeling van de middelen tussen mannen en vrouwen is een belangrijk centraal beleidsdoel dat moet worden vooropgesteld. Hiervoor is het noodzakelijk dat vanaf de opstelling van de begroting door de betrokken ambtenaren rekening wordt gehouden met de verschillende behoeftes van mannen en vrouwen. De begroting van het OCMW is grotendeels gebaseerd op de begroting van het jaar ervoor, mits enkele nodige aanpassingen.

De toegang tot en beschikbaarheid van gegevens over de publieke dienstverlening en het gebruik van de diensten is essentieel voor het succes van een gendergevoelige budgetanalyse. De participatie van het OCMW, die de dienstverlening voorziet, was van groot belang. Het verkrijgen van medewerking van de betrokkenen was niet altijd even gemakkelijk. Men kon geen tijd vrijmaken voor een genderanalyse van het OCMW-beleid of men zag er het nut niet van in. Een mogelijke reden hiervoor is, volgens mij het feit dat het OCMW-personeel nog nooit gehoord had van gendergevoelig budgetteren en het voor hen dus onbekend terrein was. Het slagen van de toepassing is dus ook afhankelijk van de mate waarin de betrokkenen ambtenaren op de hoogte zijn van gendergevoelig budgetteren.

Gegevens over het gebruik van de dienstverlening kunnen we verkrijgen via het OCMW zelf (het jaarverslag of personeel) of via federale statistische bureaus. Daarnaast hebben we het grootboek der uitgaven nodig, om te kunnen weten wat er specifiek is uitgegeven per geleverde activiteit van de sociale en thuisdiensten. Bovendien is het vereist dat de gegevens over het gebruik van de diensten gesegregeerd zijn naar gender.

Er waren problemen met de toegankelijkheid tot de benodigde gegevens. Het grootboek der uitgaven mag niet openbaar worden gemaakt omdat de namen van de cliënten erin vermeld worden. Ook de gegevens over de begunstigen waren niet toegankelijk omdat het

personeel gebonden is aan het beroepsgeheim door de vertrouwelijkheid van de informatie. Enkel het jaarverslag, waarin slechts enkele beknopte statistieken te vinden waren, was beschikbaar. Aan de twee voorwaarden van de gebruikte methode kon niet worden voldaan. Ten eerste kenden we eenheidskost voor het leveren van een bepaalde dienst niet omdat het grootboek der uitgaven niet openbaar mag worden gemaakt omdat de namen van de cliënten erin vermeld worden. Ten tweede waren er geen gegevens beschikbaar over het gebruik van de diensten uitgesplitst naar mannen en vrouwen.

Bovendien was de informatie van de twee geraadpleegde bronnen van gegevens over de begunstigden verschillend. De registratie van het OCMW gebeurt veel uitgebreider dan de registratie van de Federale Overheidsdienst 'Maatschappelijke Integratie'. Een aanbeveling voor het OCMW is de cijfers in het jaarverslag op te splitsen naar het geslacht, ondanks het feit dat dit meer tijd en werk in beslag zal nemen. Uiteindelijk zal opsplitsing naar geslacht zorgen voor een betere besteding van de middelen want de wensen van de mannen en vrouwen worden zichtbaar en beantwoord.

Er stelden zich in het verloop van mijn onderzoek verscheidene problemen waardoor het in de praktijk niet haalbaar is om gendergevoelig budgetteren toe te passen op het OCMW van Alken:

- gebrek aan (juiste) gegevens over de werkelijke vrouwelijke en mannelijke begunstigden van de sociale dienst en de thuisdiensten,
- vertrouwelijke gegevens, die niet openbaar mogen gemaakt worden,
- het is niet mogelijk een eenheidskost te plakken op elke dienstverlening,
- in het jaarverslag gebeurt geen registratie naar geslacht voor de financiële hulpverleningsvormen,
- De twee bronnen van gegevens geven verschillende informatie weer,
- het geslacht afleiden op basis van namen kan leiden tot fouten.

Het eerste resultaat dat met dit onderzoek beoogd werd, was klaarheid scheppen in wat gendergevoelig budgetteren is. Dit gebeurde aan de hand van een grondige literatuurstudie. Daarnaast wilden we de haalbaarheid van gendergevoelig budgetteren in de praktijk toetsen. Uit de resultaten van de haalbaarheidsstudie kwamen we tot de conclusie dat gendergevoelig budgetteren in de praktijk veel moeilijker haalbaar is dan uit de theorie blijkt, omdat uitsplitsing van gegevens naar mannen en vrouwen vaak niet mogelijk is.

Lijst van geraadpleegde werken

Boeken

APRODEV (2002) *Concept notes on gender budgeting* prepared by European Research Office in cooperation with APRODEV, februari 2002

Baden, S. en Reeves, H. (2000) *Gender and development: concepts and definitions*, Brighton, Institute of Development Studies.

Bell, E. (2000) *Emerging issues in gender and development report nr 58*, Brighton, Institute of Development Studies.

Bethune, S (2003) *Genderbudgetting: wetsvoorstel tot wijziging van artikel 10 van de wetten op de Rijkscomptabiliteit, gecoördineerd op 17 juli 1991, met het oog op de instelling van een gendertoets op de federale begroting*, de Senaat.

Broeckmans, J. (2001) *Syllabus methoden van onderzoek en rapportering*, Diepenbeek, LUC.

Budlender, D. (2004) *Gender and public expenditures: 'expectations versus realities in Gender-Responsive Budgets Initiative'*, Londen, Commonwealth Secretariat.

Budlender, D. et al (red.) (2002) *Gender budgets make more cents: understanding gender responsive budgets*, Londen, the Commonwealth Secretariat, Gender Affairs Department.

Budlender, D. et al (red.) (1998), *How to do a gender-sensitive budget analysis: contemporary research and practice*, Londen, Commonwealth Secretariat.

Butter, M.E. (1997) *'Hoofdstuk 4: Emancipatierichtingen'*, Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen.

Commonwealth Secretariat (1999) *Gender budget initiative: A Commonwealth initiative to integrate gender into national budgetary processes*, Londen.

Cornet, A. et al (red.) (2002) *Gendergevoelig budgetteren: ongelijkheid verminderen en efficiëntie verhogen syntheserapport van het project Gender Budgeting in het kader van het globaal project Gender Mainstreaming opgericht door het Federale Beleidsniveau*, Brussel, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.

Croymans, M. (1996-1997) *Eindverhandeling: De nieuwe OCMW-boekhouding: waarderingsproblematiek in functie van de beginbalans*, Diepenbeek, Limburgs Universitair Centrum.

Elson, D. (1999) *Gender budget initiatives: background papers*, Londen, Commonwealth Secretariat.

Elson, D. (1997) *Integrating gender issues into public expenditure: six tools*, GENECON Unit, Graduate School of Sciences, University of Manchester.

Europese Commissie (1999) *Gids voor gendereffectbeoordeling door Verloo M.*, Luxemburg, departement Werkgelegenheid, Sociale Zaken en gelijke kansen.

Hofbauer, H. (2000) *Gender and budgets: overview report*, Brighton, University of Essex

Leroy, J. (2001) *OCMW-financiën voor niet-specialisten*, Brussel, VVSG en Politeia nv.

Michielsens, M. *Gelijkheid en ongelijkheid in België, 1830-200 Hoofdstuk 3 'Waar staan we? 1980-2005'*, Brussel, Raad van Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen: 87-144.

Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid (2003) *Budgettering vanuit een man/vrouwperspectief: een verslag van drie pilots*, Den Haag.

Osch van, T. (2005) 'Genderbudgettering, wat is het?, wie doet? en waarom moet het?' inleiding tijdens Conferentie 'Beijing 10+, tijd voor actie, Utrecht.

Plan Nederland (2002) *gender equity strategy paper*, Amsterdam, Ministerie van Buitenlandse zaken.

Sarraf, F. (2003) *Gender-responsive government budgeting*, Washington, IMF working paper 03/83.

Steunpunt Gelijkekansenbeleid (2004) *gender mainstreaming: kritische analyse van gender mainstreaming als als theoretisch concept en als beleidsinstrument*, consortium Universiteit van Antwerpen en Limburgs Universitair Centrum

UNIFEM (2002) *Gender budget initiatives: strategies, concepts and experiences*, New York, UNIFEM.

Van Staveren, I. (2004) *GBA: concepts and good practices*, Den Haag, Institute of Social Studies.

Vrouwenraad (2003) '*Genderwetswijzer*' uit dossier anti-discriminatie m/v, Nederlandstalige Vrouwenraad.

WERELDBANK (2001) *Engendering Development : Through Equality in Rights, Resources and Voice. World Bank Policy Research Report*, New York, World Bank and Oxford University Press.

Tijdschriften

Himmelweit, S. (2002) '*Making visible the hidden economy: the case for gender-impact analysis of economic policy*', *Feminist Economics* 8(1), p. 49-70.

Holvoet, N. (2004) '*Gendergevoelig budgetteren in opmars*', *Vrouwenraad*, 4, p. 16-14.

Holvoet, N. (2003) '*Gendergevoelig budgetteren in België: een jaar proefproject*', *Sophia*, nr37.

Holvoet, N. (2002) '*Een gendergevoelig fiscaal beleid: het verzoenen van principes van efficiëntie en gelijkheid*', *Economische didactiek*, 35: p. 24-31.

Rhys, B. (2004) '*Hoe vrouwelijk is armoede in België en Vlaanderen?*', *rosadoc*, nr 33

Krantenartikels

De Standaard (2000) '*Overheidsgeld komt vaker bij mannen terecht dan bij vrouwen*', *De Standaard*, 6 juni.

De Standaard (2004) '*De bonden tekenen charter over genderbeleid*', *De Standaard*, 22 september, Belga.

Websites

www.commonwealthsecretariat.org

www.discriminatie.nl

www.e-quality.nl

www.rosadoc.be

www.sofia.be

www.steunpuntgelijkekansen.be

www.unifem.undp.org/gender-budgets

www.vrouwenraad.be

www.vrouwenstudies.be

Het rapport van de Wereldbank „Engendering Development” kan worden geraadpleegd op:

www.worldbank.org/gender/prr/index.htm.

De documenten van Peking-plus-Vijf: www.un.org/womenwatch/daw

Lijst van tabellen

TABEL 1: AARD DER HUISHOUDENS IN BELGIË IN 2005.....	30
TABEL 2: GESELECTEERDE SUBACTIVITEITENCENTRA VAN HET ACTIVITEITENCENTRUM 832	40
TABEL 3: AANTAL MANNELIJKE EN VROUWELIJKE RAADSLEDEN BIJ HET OCMW ALKEN OP 01.01.06	42
TABEL 4: HET GESLACHT VAN DE HOGERE FUNCTIES BIJ HET OCMW IN DE GEMEENTE ALKEN OP 01.01.06	42
TABEL 5: OCMW-PERSONEEL NAAR ARBEIDSTIJD EN GESLACHT IN DE GEMEENTE ALKEN OP 01.01.06	42
TABEL 6: OCMW NAAR INSTELLING/DIENST EN ARBEIDSTIJD IN DE GEMEENTE ALKEN OP 01.01.06	43
TABEL 7: EEN BENADERING VAN DE VERDELING VAN DE BEZOLDIGINGEN, SOCIALE LASTEN EN PENSIOENEN VIA DE VERHOUDING VAN HET AANTAL MANNELIJKE EN VROUWELIJKE VOLTIJDSE EQUIVALENTEN	44
TABEL 8: AANTAL MANNEN EN VROUWEN DIE NAAR FINANCIËLE TUSSENKOMST VRAGEN IN 2005 BIJ HET OCMW ALKEN	47
TABEL 9: OVERZICHT VAN HET TOTALE AANTAL AANVRAGEN PER FINANCIËLE HULPVERLENIGSVORM IN 2005.	48
TABEL 10: LEEFLOON PER VORM IN 2005	49
TABEL 11: RECHTHEBBENDEN OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE PER GESLACHT IN DE GEMEENTE ALKEN IN 2005	51
TABEL 12: VERDELING VAN DE BEGUNSTIGDEN LEEFLOON PER CATEGORIE EN NAAR GESLACHT EN SEKSERATIO BIJ DE LEEFLONERS IN DE GEMEENTE ALKEN IN 2005	53
TABEL 13: EEN BENADERING VAN DE VERDELING VAN DE UITGAVEN VAN HET RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE VIA DE VERHOUDING VAN HET AANTAL MANNELIJKE EN VROUWELIJKE BEGUNSTIGDEN PER MAATREGEL.....	54
TABEL 14: DETAILS OVER DE BENEFICIANTEN VAN DE KLUSJESDIENST IN 2005.....	57

Bijlagen

Bijlage 1: overzicht dienstverleningen OCMW Alken

Bijlage 2: subactiviteitencentrum 832/10 sociale dienst

Bijlage 1: OVERZICHT DIENSTVERLENINGEN OCMW ALKEN

<i>Inhoud</i>	
Voorwoord.....	2
Sociale dienst:	
- Financiële steunverlening.....	3
- Advies en begeleiding.....	4
Thuisdiensten OCMW:	
- Poetsdienst.....	5
- Klusjesdienst.....	7
- Dienst woningaanpassing en klusjesdienst	10
Warme maaltijden.....	11
Voetverzorging.....	12
Mantelzorgtoelage.....	13
Dienst vrijwilligersvervoer.....	14
Bejaarden gezelschapsdienst.....	16
Dagzorgcentrum senioren.....	17
Lokaal dienstencentrum.....	18
Kinderopvang 't Molentje.....	19
Dienst vreemdelingen	20
Dienst rechtshulp.....	21
Nalatenschap – successierechten	22

Bijlage 2: Subactiviteitencentrum 832/10 sociale dienst

832	Maatschappelijke dienstverlening	Totaal budget 2005	per totale analytische rekening	%
832/10	Sociale dienst			
6001150	aankopen kleine ben.	20,00	20	
6080001 ²⁸ _[MSOffice1]	toekenning leefgeld	71.050,00	72.400	27,5
6080002	toekenning leefgeld art.60,7	350,00		
6080006	toekenning leefgeld invoeginterim	1.000,00		
6081001 ²⁹	steun in speciën	11.600,00	118.660	45
6081002	steun in speciën	6.000,00		
6081003	verwarmingstoelage overheid	6.510,00		
6081010	bijdrage ocmw onderhoudsgeld	12.580,00		
6081020	niet terugvorderbare	500,00		
6081030	mantelzorgtoelage	76.470,00		
6081080	tussenkost voor soc. En cult.	0,00		
6081120	voorschotten pensioenen	4.000,00		
6081140 _[MSOffice2]	voorschotten ziv	1.000,00		
6082020 ³⁰	betalingen bijdrage ziekte	200,00		
6082040	hospitalisatiekosten	5.000,00		
6082100	verblijfskosten bejaarden	2.000,00		
6082120	verblijfskosten revalidatiecentrum	1.020,00		
6082130	plaatsingskosten	7.340,00		
6082194	bijdrage kosten dagzorgcentrum	230,00		
6082220	tegemoetkomingen en bijdrage	9.070,00		
6082230	bijdrage kosten medische	2.000,00		
6082240	bijdrage kosten paramedische	3.270,00		
6082250	bijdrage farmaceutische kosten	8.580,00		
6082260 _[MSOffice3]	bijdrage begrafenis kosten	3.100,00	18.730	7,9
6083000	betaling van werkingskosten	8.850,00		
6083100	betaling werkingskosten aan	8.380,00		
6083200 _[MSOffice4] ³¹	betaling werkingskosten aan	1.500,00	4.400	1,7
6113000	kosten personenalarmering	1.600,00		
6113100	kosten preventieve gezondheid	2.800,00		
6124300	lidgelden	500,00	4.000	1,5
6125210	gerechtskosten en deurwaarders	3.500,00		
6165100	trajectbegeleiding	3.700,00	3.700	1,4
6340000	waardevermindering op vorderingen	0,00		
	totaal 832/10	263.720,00	263.720,0	100

²⁸ 6080: toekenning leefgeld

²⁹ 6081: steun in speciën

³⁰ 6082: Steun in natura en bijdragen in het kader van de wet van 2 april 1965

³¹ 6083: Overdrachten ten voordele van privé-instellingen

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen en uw akkoord te verlenen.

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Gendergevoelig budgetteren in de praktijk: OCMW Alken

Richting: **Licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen**

Jaar: **2006**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt houdt in dat ik/wij als auteur de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij kan reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

U bevestigt dat de eindverhandeling uw origineel werk is, en dat u het recht heeft om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. U verklaart tevens dat de eindverhandeling, naar uw weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

U verklaart tevens dat u voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen hebt verkregen zodat u deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal u als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze licentie

Ik ga akkoord,

Tina VANDERSMISSEN

Datum: